

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 63.

Fredagen den 29 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Hans Maj:t Konungen ingår, såsom känt är, den 16 juni i sitt 51:a lefnadsår. Då jag är förvissad om att Riksdagens Första Kammare gärna vill på denna betydelsefulla dag gifva uttryck för sina varma känslor för landets Konung, tillåter jag mig hemställa, att Kammaren behagade besluta att utse delegerade att på nämnda dag till Hans Maj:t Konungen framföra Första Kammarens värnadsfulla och hjärtliga lyckönskningar.

Denna hemställan bifölls enhälligt.

Friherre Åkerhielm: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta att till delegerade för det ändamål, som nyss nämndes, utse sin talman och vice talman, under förutsättning att enahanda beslut fattas i Andra Kammaren.

Detta förslag antogs.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 189, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1908 åt en del tjänstemän och betjante m. m. godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 190—193.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 27 och 28 innevarande

Ifrågasatt upplåtelse till landtförsvaret af en del utaf kungsladugården Vall. månad bordlagda utlåtande n:o 181, i anledning af Kungl. Maj:t:s proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af en del utaf kungsladugården Vall.

Uti en den 27 mars 1908 till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 150) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att de å en vid samma protokoll fogad karta med litt. A, Aa och Ab betecknade, till förra landshöfdingebostället kungsladugården Vall hörande områden äfvensom de med litt. Ha och Hb angifna områden, därest de genom laga skifte komme att tilläggas nämnda kungsladugård, finge, de förstnämnda områdena den 14 mars 1909 och de sistnämnda, då de efter skiftet finge tillträdas, öfverlämnas till landtförsvaret för att användas till öfningsfält för Hälsinge regemente.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t:s förevarande framställning för närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr statsrådet Malm: Herr talman, mina herrar! Innan kammaren fattar sitt beslut i den föreliggande frågan, anhåller jag att få lämna följande upplysningar.

Före beväringsskolans början år 1909 skall Hälsinge regemente inflytta i sitt nya kasernetablissemang vid Gäfle.

Den öfningsterräng, som nu står till buds för regementet, är 1:o) den af Gäfle stad upplåtna kaserntomtén till den del, som ej är bebyggd, ett område, hvilket är alldeles otillräckligt, samt

2:o) Gäfle stad tillhörig utmark, hvilken dock, enligt aftalet med staden, är afsedd att endast tillfälligtvis tagas i anspråk och då med skyldighet för staten att ersätta genom öfningarna uppkommande skada. Det är sålunda ett område af samma natur som hvilket annat som hälst i riket, med den skillnad, att man en gång för alla skaffat sig tillträdesrätt till detsamma.

Det är därför nödvändigt, att erforderlig del af kungsladugården Vall för ändamålet upplåtes senast nästkommande år.

Någon skjutbana för regementet finnes ej. Visserligen har volontärskolan i Gäfle en skjutbana, men den är för liten för regementet. Skjutbanan skulle anläggas å kungsladugården Valls ägor i trakten af det å kartan upptagna torpet Stenhammar. För att den skall hinna anläggas och blifva användbar under

1909 års beväringsskrytskola, måste arbetena därmed förut påbörjas, efter öfverenskommelse med arrendatorn, hvilkens arrende-rätt ej utgår förr än den 14 mars 1909.

Om därför statsutskottets hemställan skulle af Riksdagen bifallas, är det högst nödvändigt, att arbetena med skjutbanans anläggande det oaktadt få påbörjas. I annat fall skulle regementet stå utan användbar skjutbana.

Det är sålunda högeligen önskligt, för att icke använda starkare uttryck, att krigsstyrelsen så snart som möjligt i behöflig mån får tillträde till ifrågavarande kungsladugård för att icke under nästkommande år öfningarna må blifva mer eller mindre ofruktbara.

Herr Wijk, Ivar: Med anledning af de upplysningar, som af hr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet nu lämnats, torde det väl vara nödvändigt, att utskottets motivering något förändras genom ett tillägg, på det att Hälsinge regementets skjutöfningar icke måtte omöjliggöras. Jag skall sålunda bedja att till hvad som står på sid. 8 efter orden »ej torde innebära någon våda» få föreslå följande tillägg: »helst hinder icke torde möta att, därest någon del af egendomen skulle redan dessförinnan vara för regementets öfningar erforderlig, öfverenskommelse träffas med vederbörande om en tillfällig markupplåtelse».

Jag ber att få yrka bifall till denna förändring.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande, förutom beträffande motiveringen, hvartill han ville återkomma efteråt, endast yrkats, att utskottets hemställan skulle bifallas.

På härefter gjord proposition biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Beträffande sedermera motiveringen yttrade herr talmannen, att i afseende därpå annat yrkande ej förekommit, än af herr Wijk, Ivar, att näst efter de å sid. 8 i det tryckta betänkandet förekommande orden »ej torde innebära någon våda» skulle tilläggas följande: »helst hinder icke torde möta att, därest någon del af egendomen skulle redan dessförinnan vara för regementets öfningar erforderlig, öfverenskommelse träffas med vederbörande om en tillfällig markupplåtelse».

På gjord proposition biföll kammaren ifrågavarande yrkande.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 27 och 28 innevarande maj bordlagda memorial n:o 185, angående beviljande för innevarande riksdag af ökad belopp till gratifikationer åt

*Ifrågasatt
upplåtelse till
landtförsvaret
af en del utaf
kungsladu-
gården Vall.*
(Forts.)

tjänstemän hos statsutskottet, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 27 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 186, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af postverkets utgiftsstaten för år 1909 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Punkten a).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten b).

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.*

I en till Riksdagen aflåten proposition, n:o 168, af den 9 april 1908 hade Kungl. Maj:t under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen, bland annat,

att — under förutsättning att Kungl. Maj:t beträffande nu utgående sportelinkomster meddelar bestämmelser i enlighet med de i statsrådsprotokollet af departementschefen förordade grunder — godkänna af Kungl. Maj:t nu framlagda förslag till utgiftsstaten för postverket, att tillämpas under år 1909, och till aflöningsreglemente för tjänstemän vid postverket jämte till detta reglemente hörande öfvergångsbestämmelser samt på grund häraf bestämma postverkets anslag, förslagsvis, till 20,300,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen.

Utskottet hade i nu föredragna punkt af anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte i vidare mån af Riksdagen bifallas, än att Riksdagen i anledning af densamma bestämde postverkets anslag, förslagsvis, till 19,520,000 kronor, att utgå direkt af postmedlen.

Friherre Beck-Friis, Johan: Herr grefve och talman, mina herrar! Det är visserligen icke mer än sex år sedan Riksdagen antog ny lönestat för postverket, men denna lönestat blef ej en löneförbättring, utan för hundradetals posttjänstemän blef det i stället en inkomstminskning, till följd däraf att Riksdagen ej biföll Kungl. Maj:ts framställning, att då utgående dyrtidstillägg finge fortfara. För att afhjälpa det missförhållande, som härigenom inträdde, föreslog Kungl. Maj:t 1904 års Riksdag att ställa till generalpoststyrelsens förfogande ett visst belopp för att såsom extra lönetillägg lämnas de tjänstemän, som lidit löneminskning. Riksdagen gaf icke härtill sitt bifall. Vid 1906 års riksdag be-

gärde Kungl. Maj:t, att dyrtidstillägg ånyo skulle få utgå till postverkets personal. Riksdagen afslög äfven då den kungl. propositionen, och samma svar har Riksdagen gifvit på de årligen framkomna motionerna angående löneförbättringar i olika former för postverkets personal. Motivet för afslag har ständigt varit detsamma: att då Riksdagen så sent som år 1902 antagit ny lönestat för postverket, ville icke Riksdagen några år därefter lappa på denna lönestat. I november 1906 aflät generalpoststyrelsen till Kungl. Maj:t förslag till lönestat för år 1908 och framhöll då i en synnerligen kraftig skrifvelse ånyo det nödvändiga i, att på något sätt lönerna blefve reglerade för personalen i postverket. På grund af denna skrifvelse beslöt Kungl. Maj:t att för 1907 års Riksdag framlägga ny förbättrad lönestat för postverkets betjante, och samtidigt beslöt Kungl. Maj:t att tillsätta en kommission, som fick i uppdrag att utarbета förslag till fullständig löneroglering för postens tjänstemän, och, om så behöfdes, äfven omorganisationsförslag för verket. Såsom herrarna torde erinra sig, beviljade 1907 års Riksdag löneförbättring för postbetjänterna, och nu vid årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till såväl ny lönestat som delvis omorganisation för postverket. Huru den kungl. propositionen blifvit af statsutskottet *behandlad*, framgår af utskottets yttrande å sid. 22 i utlåtandet. Å sid. 23 säges: »Utskottet har därför ansett sig böra, utan att i vidare mån ingå på någon specialisering af postverkets anslag för år 1909, hemställa, att detta anslag må, förslagsvis beräknadt, bestämmas till nyss angifna belopp, 19,520,000 kronor. Vid bifall till denna hemställan torde postverkets behof af ökade arbetskrafter för år 1909 böra tillgodoses genom uppförande å extra stat af erforderligt antal befattningar.» Jag har för min del den bestämda uppfattningen, att statsutskottet icke tillförene föreslagit Riksdagen att bevilja anslag i nyss sagda form; jag anser det ej heller lämpligt, och är detta ett af mina skäl att ej biträda utskottets hemställan.

Om tiden medgäfvde det, skulle jag gärna vilja redogöra för det föreslagna aflöningsreglementet och genomgå öfvergångsbestämmelserna för att därigenom bevisa, att de föreslagna aflöningsarna och bestämmelserna för deras åtnjutande blifvit så långt möjligt lämpade efter de beslut, Riksdagen förut fattat beträffande statens öfriga kommunikationsverk, detta icke endast hvad själfva lönesatserna angår utan äfven i afseende å hvad som föreslagits i fråga om indragandet af såväl provisioner som sportler vid postverket. Jag vågar således bestämdt påstå, att det föreslagna aflöningsreglementet är en konsekvens af föregående riksdagsbeslut. Då jag därtill är fullt förvissad om det stora behofvet för postverket af att denna löneroglering blifver fastställd så snart som möjligt, är detta mitt andra skäl, hvarför jag i denna punkt måst afgifva min reservation.

Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.
(Forts.)

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.*
(Forts.)

Angående den föreslagna omorganisationen vill jag endast påpeka, att civilministern sagt, att den »är ägnad att öppna vägen för gagneliga reformer inom postverket». Utredningen har visat »nödvändigheten af decentralisation inom postverkets styrelse». Departementschefen säger: »För närvarande inkomma och diariieföras hos generalpoststyrelsen årligen mer än 20,000 ärenden, och dessa ärenden handläggas, äfven då de äro af obetydligaste beskaffenhet, med få undantag af de fem byråcheferna. Med hänsyn till postverkets ändamålsenliga drift torde det därför vara angeläget, att en genomgripande omläggning af de nuvarande arbetsmetoderna, särskildt i ändamål att lätta generalpoststyrelsens arbetsbörd, snarast möjligt bringas å bane.» Denna decentralisation, som här talas om, skulle åstadkommas därigenom, att nu befintliga t. f. postinspektörer skulle blifva distriktschefer och skulle få rätt att inom vissa gränser besluta i löpande lokala frågor, d. v. s. intet ärende skulle komma att handläggas i högre instans, än ärendets beskaffenhet föranleder. Den viktigaste föreslagna förändringen angående generalpoststyrelsens tjänstemän är att, i stället för att nu det ovillkorligen fordras akademisk examen för att erhålla anställning i generalpoststyrelsen, framdeles ett visst antal platser skulle kunna besättas med därtill lämpliga, postalt utbildade personer, d. v. s. man vill, att rekryteringen af generalpoststyrelsens personal skall anpassas efter arten af det arbete, som skall af denna personal utföras.

Angående personalen inom distrikts- och lokalförvaltningen är egentligen endast den ändringen gjord, att en del platser ökats för att bereda säkrare kontroll öfver tjänstens gång.

Herr grefve och talman! Då jag är öfvertygad om, att då den utredning, som föreligger i fråga om postverkets organisation och löneroglering för verkets personal, är fullständig, att det i Kungl. Maj:ts proposition framlagda organisationsförslaget, hvilket i allt öfverensstämmer med postkommissionens och generalpoststyrelsens uttalanden, är väl betänkt, och då de föreslagna aflöningarna och bestämmelserna för deras åtnjutande blifvit så vidt möjligt lämpade efter de beslut, Riksdagen förut träffat angående statens kommunikationsverk, skulle jag naturligtvis helst vilja yrka bifall till den af mig afgifna reservationen, men under de förhållanden, som här föreligga, anser jag mig icke böra göra en sådan hemställan, utan skall bedja att få sluta mitt anförande med att uttala den önskan, att den kungl. propositionen måtte återkomma till Riksdagen i nästa års statsverksproposition med om möjligt de ändringar, som anvisas i den af mig afgifna reservationen vid detta betänkande, men framför allt med den önskan, att i de då framlagda öfvergångsbestämmelserna sådant tillägg måste göras, att postverkets tjänstemän åtminstone icke må blifva lidande på det dröjsmål, som nu uppkommit, därigenom

att statsutskottet ansett sig icke hafva haft tillräcklig tid att behandla denna fråga.

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.*

(Forts.)

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Det förvånar mig alls icke, att den föregående talaren, som var med i den kommission, han talade om, icke är fullt belåten med det sätt, hvarpå statsutskottet behandlat föreliggande kungl. proposition. Det är ju naturligt, att, när man såsom han satt sig in i detta svåra organisationsarbete, man finner saken ganska enkel, och att han tycker, att statsutskottet, då det hade så god auktoritet, gärna kunnat taga den kungl. propositionen sådan den var. Jag kan ju icke neka till, att äfven jag är af den åsikten, att de principer, som denna kommission utgått ifrån, och på hvilka den kungl. propositionen är baserad, i det stora hela äro mycket goda, men det är min bestämda öfvertygelse, att det är statsutskottets skyldighet att noga nagelfara ett sådant organisationsförslag, en sådan genomgående omorganisation som den ifrågavarande, innan det kan gifva sitt tillstyrkande för detsamma. Jag har ett så tråkigt minne af fjolårets riksdag i detta afseende, huru hastigt det gick vid pröfnigen af de stora förslagen om ny organisation för järnvägarna och telegrafverket, och för min del anser jag ett sådant exempel böra för framtiden vara afskräckande. Det är därför statsutskottet tagit saken på sådant sätt, som det gjort. Friherre Beck-Friis har förklarat, att i Riksdagens annaler icke finnes exempel på, att en så stor klumpsumma som 19 à 20 millioner på en gång blifvit ställd till Kungl. Maj:ts disposition, och han fann det märkvärdigt. Jag tror detta var det enda riktiga sätt, hvarpå statsutskottet hade att gå tillväga, ty friherre Beck-Friis vet nog, huru denna klumpsumma tillkommit. Den har tillkommit på sådant sätt, att utskottet gått igenom de gamla staterna och endast gjort tillägg för utgifter, som ansågos nödvändiga på grund af postverkets fortgående utveckling. Men det skulle icke ha sett bra ut, om nu från Riksdagen till Kungl. Maj:t öfversändts en fullständig stat. En sådan stat bör ju gärna ha varit pröfvad af Kungl. Maj:t, och detta skulle i sådant fall icke hafva varit förhållandet.

Det har emellertid funnits en sida af denna fråga, som för statsutskottet syntes mycket beklaglig. Det är nämligen ovillkorligen så, att en stor del af postverkets talrika personal är i största behof af en löneförbättring. Denna personal skulle hafva fått löneförbättring, om vi tagit den kungl. propositionen, för nästa år, men genom det förslag, som nu här föreligger, får denna personal icke förbättrade löneförmåner eller något bestämdt löfte därom. Man hade ju kunnat tänka sig — och vi hafva nog tänkt på det — att föreslå för postpersonalen lönetillägg med 10 à 15 % å till densamma utgående löner, men vi funno det omöjligt af det skäl, att en del af denna personal icke behöfver

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.
(Forts.)*

löneförbättring, därför att den har stora inkomster af sportler. Nu hafva herrarna af statsutskottets betänkande sett, att generalpostdirektören riktat ett bref till vederbörande afdelningsordförande i statsutskottet, i hvilket bref han sagt, att det vore styrelsens mening att under återstående delen af året noga undersöka dessa förhållanden och att mot slutet af året ingå till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville framlägga förslag inför 1909 års Riksdag om behöfliga löneförbättringar för 1909. Statsutskottet har här uttalat sig mycket välvilligt om detta generalpostdirektörens yttrande, och det är väl, får man hoppas, alldeles säkert, att 1909 års Riksdag kommer att infria det löfte, som jag anser ligga i detta statsutskottets välvilliga omnämnande af generalpostdirektörens uttalande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Taube: Jag vill i mångt och mycket gifva kommissionen ett erkännande för det arbete, den nedlagt på omorganisationen af postverket. Det är ju några små punkter härvidlag, man skulle kunna fästa sig vid, men när det yrkas afslag på det hela, är det icke värdt att mycket gå in på den saken. Här är dock föreslaget en sak, som jag icke vill förbigå. Det är i fråga om införande af distriktschefer, och detta är taget, på grund af att dylika befattningar finnas vid järnvägen. Jag för min del tror, att förhållandena härvidlag icke äro fullt jämförliga, och jag är icke heller beredd att säga, huru det skulle vara. Men detta sättet att här införa distriktschefer är icke detsamma som vid statens järnvägar. Statens järnvägars distriktschefer hafva under sig en styrelse med reservationsrätt, och dessa äro således råd, som tillsammans med chefen kunna afgöra en del ärenden. Här åter är fråga om att till distriktschefens disposition ställa en eller två kontrollörer. Distriktschefen blir således enligt min uppfattning en väl mycket enväldig härskare på snart sagdt hela området, och jag är icke öfvertygad, att ärendena äro så beskaffade, att de icke kunde skötas, såsom nu äger rum, med en utveckling af det nuvarande systemet. Att statsutskottets medlemmar hafva ställt sig afvisande härvidlag bör icke förvåna, ty detta är en blandning, som kommit till här sedan förra året. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att vid organisationen af telegrafverket sades det: här skall det vara byråchefer med relativt hög aflöning, därför att det finnes inga distriktschefer. Och det blef Riksdagens beslut. När man sedan kom till järnvägen, sade man: här behöfvas inga afdelningschefer, ty vi hafva distriktschefer. Det var ett nytt sätt att se saken. Här vid denna organisation behöfs det både byråchefer och distriktschefer. Det är icke att undra på, om man ställer sig litet spörjande i detta fall. Dåvarande civilministern förklarade, att järnvägskommitténs svagaste punkt var, då den för

ordade bibehållande af afdelningscheferna. Han sade äfven det, att bibehållandet häraf vore farligt för enheten inom verket. Här tyckes denna rädsla icke mer förefinnas, och det gläder mig, ty jag tror icke heller på den faran. Det gläder mig äfven, att generalpoststyrelsen nu har funnit det felaktiga i järnvägsstyrelsens organisation, hvilken af förra årets civilminister så varmt förordades, och att den därför vill komma till en helt annan och bättre organisation, än den som järnvägsstyrelsen fick. Dess organisation med 16 stycken byrådirektörer, den var icke lycklig, det är fortfarande min öfvertygelse. Dessa 16 tangenter, på hvilka det skall spelas, det blir nog vid samspelet en ganska dålig musik. Förra årets civilminister förklarade äfven, att bibehållande af dessa afdelningschefer skulle blifva en skön tillställning. Orden återfinnas visserligen icke i protokollet, men de yttrades i alla fall och hafva på något för mig oförklarligt sätt förkommit. Nu synes det, som om en annan åsikt skulle hafva gjort sig gällande, och det är jag den första, som lyckönskar till. Men kammaren bör icke finna underligt, om efter dessa, om jag så får uttrycka mig, svängningar hit och dit, man finner sig härvidlag tveksam och tycker, att det är bäst, att saken får ligga till sig något och äfven ett och annat ändras. Jag erkänner visserligen, att det kan vara ganska beklagligt för många, men för det hela, för organisationen i sin helhet tror jag, att statsutskottet kommit till det enda rätta, hvarför jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.*
(Forts.)

Herr statsrådet greve Hamilton: Jag hade af flera skäl icke tänkt deltaga i denna diskussion. Jag hade trott, att det var bäst att så skedde, då ju jag egentligen icke kan yttra mig om statsutskottets förslag, hvilket ju icke varit föremål för någon Kungl. Maj:ts pröfning. Jag hade därför tänkt att, då statsutskottet här slagit in på en hittills ny väg, nämligen att, kanhända med fullt skäl, säga: det har varit för mycket att göra under riksdagen, och därför måste denna organisation uppskjutas, — jag hade tänkt, säger jag, att jag finge finna mig i detta sätt att behandla frågan och, som sagdt, icke säga något. Men här har inträffat något, som jag aldrig tänkt mig kunna inträffa och som icke kan vara lämpligt, nämligen att, sedan statsutskottet ställt sig på den positionen och beslutat att icke ingå i någon särskild pröfning af frågan utan låta den anstå till nästa riksdag, så har man från statsutskottsledamöter fått höra anmärkningar mot förslaget i dess detaljer. Man söker med andra ord nu i diskussionen fastslå en viss uppfattning och åsikt angående detta förslag, som icke blifvit af utskottet pröfvadt. Det sättet att behandla frågan — det måste väl dock medgifvas — kan icke vara lämpligt.

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.
(Forts.)*

Herr Juhlin: Den ärade talaren på norrlandsbänken har klandrat och berört den organisation, som skedde vid statens järnvägar förra året. Den ändring, som Kungl. Maj:t då vidtog i järnvägskommitténs förslag, är för en stor mängd folk obekant. Den har skildrats med antydningar, men man har icke klart för sig, hvar det stora felet i denna organisation skulle ligga. Stridsfrågan var ju den, huruvida öfverdirektörerna skulle bibehållas eller om man skulle införa afdelningschefer, som skulle få något mindre befogenhet än öfverdirektörerna eller huruvida afdelningschefsbefattningarna helt och hållet skulle slopas. Ja, mina herrar, om det skulle komma att visa sig nödvändigt för järnvägsstyrelsen att hafva afdelningschefer, då må det vara tid att sätta till dem. Det rubbar icke något i organisationen. Men min ståndpunkt var den, att man i första hand behöfde ett annat slag af öfverdirektörer, öfveringenjörer, afdelningschefer eller hvad man vill kalla dem. Det behöfs först och främst en sådan afdelningschef för bangårdsbyggnaderna. Det behöfs en afdelningschef för den elektriska driften, i fall den skall komma till stånd. Det behöfs en sådan för banbyggnaderna. Men dylika afdelningschefer aflönas icke, såsom det har föreslagits, med 1,500 kronor extra. Min öfvertygelse är, att, om sådana chefer behöfvas, man först skall se till, om man kan få tag i lämpliga personer. Har man klart för sig, att detta lyckas, är jag viss, att Riksdagen också kommer att bevilja medel till deras aflöning. Jag har vid förra årets riksdag i Andra Kammarans protokoll antydt en sådan väg, som jag fortfarande anser vara den rätta. Således icke en anordning med öfverdirektörer eller afdelningschefer, hvartill personer efter ålder och tur skulle flyttas upp. Det är verkligen mycket viktigt, att man söker få tag i lämpliga personer, som kunna genomföra den och den saken. Jag har tillåtit mig antyda särskildt tre sådana afdelningschefer, som i första hand behöfvas.

Ehuru det talats och skrifvits mycket om organisationen af postverket, vill jag dock nu ej ingå i några detaljer, men jag anser mig berättigad och skyldig att i stora drag beröra den föreslagna omorganisationen af postverket. Det förslag, som postkommissionen framlagt till omorganisation, visar verkligen, mina herrar, att kommissionen haft en säker blick för hvad som i den hittills varande organisationen visat sig vara förvuxet och hindersamt för en rationell skötsel och ledning. Vi böra komma i håg, att postverket särskildt under de senaste åren haft en ofantligt stor utveckling. Det framgår tydligt däraf, att på de sista tio åren hafva dess inkomster fördubblats. De uppgå nu till omkring 20 millioner kronor. Också har det för alla, som varit närmare initierade i förhållandena, klart framstått, såsom kommissionen i sitt betänkande uttalar, att de former, under hvilka postverket arbetar, i flera hänseenden icke äro ändamålsenliga eller med nutida uppfattning öfverensstämmande, och att reformer äro nöd-

vändiga, för att icke postverkets tidsenliga utveckling måtte hämmas. Mot de ledande principer och allmänna synpunkter, från hvilka kommissionen vid utarbetandet af sitt förslag utgått, hafva icke gjorts och torde icke heller kunna göras några egentliga invändningar. Dessa af kommissionen uttalade synpunkter återfinnas på sid. 9 i Kungl. Maj:ts proposition. Jag behöfver ju icke läsa upp den. Också har icke blott Kungl. Maj:t utan äfven generalpoststyrelsen samt så godt som hela posttjänstemannapersonalen i stort sedt funnit det af kommissionen framlagda förslaget välbetänt, tidsenligt och välbehöfligt.

I hufvudsak hafva endast två anmärkningar blifvit gjorda, nämligen rörande revisionen af medelsredovisningen och rörande behandlingen af straffrågor. Både generalpoststyrelsen och Kungl. Maj:t hafva härutinnan vidtagit ändringar i kommissionens förslag.

Emellertid har från de extra ordinaries och vissa ordinarie tjänstemäns sida inom generalpoststyrelsen rests ett ganska häftigt motstånd mot organisationsförslaget, ett motstånd, som tagit sig uttryck i en hel del tidningsartiklar. Detta motstånd finner jag väl begripligt och naturligt, ehuru jag icke kan erkänna, att det i den stora frågan bör eller får spela någon afgörande roll. För att förstå detta motstånd torde det vara tillräckligt, att jag påpekar, att sista kvartalet 1907 funnos i generalpoststyrelsen antagna 47 ordinarie tjänstemän och icke mindre än 79 extra ordinarie, af hvilka 46 voro mera fast anställda. Af dessa 79 hade 75 aflagt akademisk examen, och af dessa 75: 19 juris kandidatexamen, 33 hofrättsexamen, 14 kansliexamen, 1 den s. k. prillan, 2 filosofie licentiatexamen och 6 filosofie kandidatexamen. De mera fast anställda af de extra ordinarie hafva ju i allmänhet haft en aflöning af omkring 1,200 till 1,600 kronor. Härför hafva de måst arbeta i postverket omkring 3½ timmar hvarje söckendag. Men klart är, att dessa personer icke kunnat reda sig på en dylik aflöning, utan de hafva måst springa mellan två eller flera verk för att söka skrapa hop medel till ett nödtorftigt uppehälle. Såvidt jag har kunnat utröna hafva af dessa 79 på dylikt sätt 16 lyckats förskaffa sig en inkomst af mer än 4,000 kronor och 12 mer än 3,000 kr. När man nu betänker, att det inom generalpoststyrelsen för närvarande finnes 47 tjänstemän af högre grad än 1:a postexpeditör, och att denna siffra af kommissionen reducerats till 29 och af generalpoststyrelsen och Kungl. Maj:ts satts till 34, kan man väl förstå det missnöje, som måste råda bland de extra ordinarie och särskildt bland de ordinarie tjänstemännen af 1:a lönegraden, som ha ringa utsikter att komma med bland dessa 34.

Jag vill nu icke upptaga tiden med att närmare ingå på det beklagliga extra-ordinariesystemet, som ju fått taga alltför stor utsträckning, och hvarigenom icke blott de extra ordinarie utan

*Föreslagna
utgiftsstaten
för postverket.*
(Forts.)

*Föreslagna
ulgiftsstaten
för postverket.
(Forts.)*

äfvén staten blir lidande. Klart är, att extra ordinarie tjänstemän alltid komma att i viss mån behövas, men högeligen att beklaga är, att extra-ordinariesystemet tagit sådana dimensioner, och jag hoppas, att statsmakterna snarligen måtte vidtaga åtgärder för att hålla det inom rimliga gränser. Ehuru jag sålunda lifligt beklagar den svåra ställning, som en hel del extra ordinarie hafva, måste jag dock, när det gäller ett så stort och viktigt kommunikationsverk som postverket, hålla före, att den omständigheten, att för en hel del extra ordinarie icke kunna beredas platser i postverket, icke kan eller får utgöra hinder för en såsom tidsenlig, välbetänkt och välbehöflig allmänt erkänd organisation af verket. Det torde väl icke vara omöjligt för statsmakterna att uti verk, där juridiskt utbildade personer uteslutande behövas, bereda fasta anställningar åt en hel del af de extra ordinarie, och båda parterna skulle helt visst vinna härfpå.

Uti ett kommunikationsverk sådant som posten, som står i den intimaste kontakt med allmänheten och befinner sig i snabb utveckling, måste man något lätta på de byråkratiska formerna och arbetsmetoderna. När man betänker, att antalet diarieförda mål i generalpoststyrelsen på de sista tio åren ökats med öfver 60 procent och senaste året utgjorde öfver 20,000, måste man verkligen instämma uti hvad kommissionen yttrar — det som återfinnes på sid. 10 i den kungl. propositionen — att det är nödigt vidtaga sådana ändringar, att arbetet för byråcheferna och chefen något lindras. Därför har också kommissionen föreslagit, att en del enklare mål skola direkte afgöras i distriktsförvaltningarna. Jag vill nu påpeka, att distriktsförvaltningarna funnos förut och alls icke äro någon nyhet, som nu skulle införas, ty de hafva existerat ända sedan år 1893. Distriktschefen kallas postinspektör och är visserligen på extra ordinarie stat. Men de äro nödvändiga, och hvar och en bör kunna förstå, att icke generalpoststyrelsen, när det gäller inrättande af en eller annan poststation eller af en ny landtbrefbärrarlinje o. d., kan få frågan utredd på annat sätt än genom personer på de olika platserna, som resa till ort och ställe och taga reda på förhållandena. Genom att man åt dessa distriktschefer öfverlämnar afgörandet af en del enklare mål, lättas ju generalpoststyrelsens och särskildt byråchefernas och generaldirektörens arbetsbörda i hög grad. Nu kan man verkligen säga, att de drunkna i löpande göromål. Jag behöfver blott nämna, att en af byråcheferna, som allt emellanåt lämpligen bort resa ut på inspektiou, ej kunnat komma ifrån under de sista 20 åren.

Men äfvén inom själfva styrelsen skulle det behöfva vidtagas en decentralisation. En sådan har också på senare tider vidtagits därutinnan, att byråcheferna själfva få afgöra en del enklare mål utan att behöfva inför generaldirektören föredraga desamma. Nu vore det meningen, att detta skulle än vidare utvecklas, men att

äfven en del biträdande tjänstemän skulle kunna få direkt afgöra enklare mål, detta för att undvika onödiga skrifverier och onödiga föredragningar. Det andra och kanske ett af de viktigare förslagen, som postkommissionen framlagt, är, att i styrelsen skulle intagas en del praktiskt skolade posttjänstemän, nämligen 16 förste postexpeditörer och 32 postexpeditörer, därutaf 20 kvinnliga. Detta förslag har naturligtvis på sina håll väckt förargelse. Men genom en sådan åtgärd skulle man kunna åstadkomma en liflig och välgörande växelverkan mellan centralförvaltningen, å ena sidan, samt distrikts- och lokalförvaltningarna, å den andra. Så tillgår det i andra länder. Här skulle nu en förflyttning af tjänstemän kunna äga rum från centralförvaltningen ut till distrikten och tvärtom. Det är detta för öfrigt välbetänkta förslag, som på sina håll helt naturligt väckt missnöje.

Hvad beträffar omorganisationen af distrikts- och lokalförvaltningarna, går den i hufvudsak ut på, kan man säga, att stärka kontrollen genom att öka antalet kontrollerande och ledande tjänstemän. Att missförhållanden här förefinnas torde hvar och en, som vill studera saken, lätteligen kunna få klart för sig. I allt fall torde några siffror här vara ganska belysande. År 1877 funnos 236 öfverordnade, som hade att leda och kontrollera 781 biträdande tjänstemän och 706 betjante, men år 1907 funnos 243 öfverordnade, som hade att leda och kontrollera 1,433 tjänstemän och 2,935 betjante, d. v. s. de arbetandes antal har ökats med 2,881, under det att ledarnes och kontrollanternas antal ökats med 7 på 30 år.

Nu kan man fråga sig, hvar orsaken ligger till ett dylikt missförhållande. Härpå torde kunna svaras, att egentliga skälet är att söka i tillvaron af uppbörds- och frimärksprovision samt sportler, hvilka just tillkomma de ledande och kontrollerande tjänstemännen. Många fattiga posttjänstemän inom verket hafva också på grund af bristande kontroll fallit offer för frestelsen och begått oegentligheter, som förstört deras framtid och äfven kostat postverket afsevärda summor. Vi få komma i håg, att postverket är ett penningförvaltande verk, där inkomsterna uppgå till omkring 20 millioner om året, och för att blott nämna ett exempel, hafva af posttjänstemännen under år 1906 behandlats mellan 5 6 millioner postanvisningar med ett sammanlagdt värde af 168 millioner kronor. Det är därför enligt min åsikt statsmakternas oafvisliga plikt att söka anordna en effektivare kontroll och anställa flera ledande och kontrollerande tjänstemän inom postverket.

Hvad aflöningsförhållandena beträffar, vill jag nu ej ingå i några detaljer. Jag vill blott påpeka en större reform, som är föreslagen, nämligen indragning af provision och afskrifning af sportler. Redan 1899 års post- och telegrafkommitté var betänkt på att föreslå indragning häraf, men stannade vid att med vissa inskränkningar bibehålla uppbörds- och frimärksprovisionerna samt

*Föreslagna
utgiftstater
för postverket.
(Forts.)*

*Föreslagna
utgiftsstater
för postverket.*
(Forts.)

sportlerna. Nu har 1907 års postkommission föreslagit, att provisionen skulle borttagas och sportlerna afskrifvas, och det anser jag vara ett mycket klokt och välbetänkt förslag.

Då utskottet emellertid afstyrkt den kungl. propositionen, vill jag endast med några ord understryka hvad utskottet sagt i sitt utlåtande. För en mycket stor del af posttjänstemännen är verkliga den ekonomiska ställningen ytterst bekymmersam, och förutom på grund af de dyra tiderna, har förhållandet i år för dem blifvit ännu sämre på grund af den nya pensionslagen, och, de nya bestämmelserna för civilstatens änke och pupillkassa. Det är därför högeligen att beklaga, att icke något beslut i afseende å postverkets löne reglering kunnat fattas vid innevarande riksdag. Men jag vågar uttala den varma önskan och den lifliga förhoppning, att 1909 års statsutskott och Riksdag måtte välvilligt upptaga och behandla en kommande framställning om välbeförlig löneförbättring redan från 1909 års början för tjänstemännen inom postverket. Och jag kan så mycket hellre uttala en sådan förhoppning, som jag är viss om, att Riksdagens ledamöter i likhet med mig äro besjälade af samma öfvertygelse, hvarom utskottet i sitt utlåtande talar.

Jag har intet yrkande att göra.

Grefve Taube: Civilministern yttrade sin förundran öfver att jag här hade tagit till orda, då utskottet som motiv för sitt afslagsyrkande anförde, att utskottet ej hunnit sätta sig in i frågan. Jag ber då att få meddela statsrådet, att jag för min del verkligen läst den kungl. propositionen, och jag trodde dessutom, att det kunde vara en ledning till nästa år, att här yttrades några ord om densamma, om ej för annat, på det att man icke då skall mötas med ett: hvarför sade ni icke det i fjol, då denna fråga var under diskussion!

Hvad själfva saken beträffar, att jag yttrat mig nu, tillåter jag mig förklara, att jag för min del anser, att då en kungl. proposition ligger till behandling inför Första Kammaren, så, och äfven om utskottet i sin motivering sagt, att det icke hunnit gå igenom förslaget och jag suttit som medlem i samma utskott, torde den omständigheten icke kunna förringa min grundlagsenliga rätt att yttra mig i frågan.

Herr Wieselgren: Jag har begärt ordet endast för att uttala min uppfattning, att det föreliggande betänkandet icke medgifver mer än två alternativ, det ena att godkänna utskottets förslag och det andra att återremittera det; att ingå i någon pröfning af förslaget under de förhållanden, som nu äro för handen, synes mig vara fullständigt olämpligt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna c)–f).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 27 och 28 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 187, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga grufvor m. m., dels ock inom Riksdagen väckta motioner i ämnet.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

I proposition af den 9 april 1908 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med berörda statsrådsprotokoll bilagdt förslag till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning afsluta köp angående de i samma förslag omhandlade fastigheter samt grufvor, grufveandelar m. m.;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af fem miljoner kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

dels ock, under förutsättning att förenämnda köpeaftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, blefve af Kungl. Maj:t godkändt, bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Loussavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malm m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

I anledning af denna proposition hade följande motioner blifvit väckta:

1:o) af herr *G. Boman* motionen n:o 63 i Första Kammaren med hemställan, att Riksdagen måtte *dels* besluta att icke bifalla Kungl. Maj:ts proposition n:o 176, i hvad den afsåge aftal med Loussavaara-Kiirunavaara aktiebolag, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att afsluta köp med aktiebolaget Svappavaara malmfält af nämnda bolags fastigheter samt grufvor, grufveandelar m. m. enligt aftal den 9 april 1908, *dels* för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 8,500,000 kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

2:o) af herr *S. Nordström* motionen n:o 312 i Andra Kam-
maren med hemställan, att Riksdagen, med afslag å den före-
liggande kungl. propositionen, behagade i skrifvelse till Kungl.
Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, efter förutgången fullständig
undersökning och utredning, för nästkommande års Riksdag fram-
lägger förslag om statens förvärf af äganderätten till Svappavaara
m. fl. malmfält utan att därigenom bereda Grängesbergs aktie-
bolag ytterligare förmåner eller rättighet till ökad malmutförsel; och
3:o) af herrar *L. J. Carlsson* och *K. H. Branting* motionen
n:o 325 i Andra Kam-maren med hemställan, att Riksdagen, med
afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 176 i hvad den afser ny
öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och
Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, måtte ställa till Kungl.
Maj:ts förfogande nödiga medel för inköp för statens räkning af
aktiebolaget Svappavaara malmfälts grufvor m. m.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på angifna grunder
hemställt, att Riksdagen, med afslag å ofvan omförmälda, af herr
Boman, herr Nordström samt herrar Carlsson och Branting väckta
motioner, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande
framställning, att Riksdagen

a) bemyndigade Kungl. Maj:t att angående de fastigheter
samt grufvor, grufveandelar m. m., som omhandlades i det vid
statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9 april 1908 fogade
förslaget till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget
Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för
statens räkning avsluta köp på de i berörda förslag till aftal inne-
fattade villkor, dock med följande ändringar:

att köpeskillingen för fyndigheterna inom Svappavaara,
Tansari och Salmivaara malmfält bestämdes till sammanlagdt
3,475,000 kronor och för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält
till 5,000,000 kronor;

att sistnämnda köpeskillingsbelopp 5,000,000 kronor jämte
ränta därå från den 1 juli 1908 skulle erläggas först sedan de af
A. G. Rådell gjorda inmutningarna inom Leveäniemi malmfält
genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes
upphört att vara gällande, eller ock all på mutsedlarna grundad
rätt blifvit å staten öfverlåten;

samt att, om ofvannämnda i fråga om Rädells inmutningar
uppställda villkor icke blifvit uppfyllda före den 1 januari 1913,
Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle äga bestämma, att köpet i
hvad det afsåge fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält skulle
återgå;

b) för nämnda ändamål beviljade ett anslag af fem miljoner
kronor samt bemyndigade Riksgäldskontoret att, i mån af behof
och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908
tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp; och

c) under förutsättning, att det i mom. a) omförmälda köpet blefve afslutadt, bemyndigade Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malm m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

Reservation hade anförts af bland andra, herr G. Boman, hvilken likväl ej framlagt sin mening.

På framställning af herr talmannen beslöts, att punkterna a)—c) skulle företagas till afgörande i ett sammanhang.

Punkterna a)—c).

Herr Boman: Då jag antecknat mig som reservant vid det nu föreliggande betänkandet, ber jag att få klargöra min ställning till frågan samt söka motivera densamma.

Jag erkänner då redan genast, att efter de förbättringar, som det med Svappavaarabolaget afslutade köpekontraktet undergått, finner jag detta kontrakt antagligt. Icke för det att jag tror att köpet är så särdeles gynnsamt — staten kan ju i regeln aldrig köpa billigt — men jag tror, att det icke är någon farlig affär, och jag finner det klokt, att staten gör detta förvärf.

Är jag nu ense med utskottet i denna del, är jag så mycket säkrare i min uppfattning att detta köp bör komma till stånd fristående genom statens egen kapitalutbetalning utan sammanblandning eller sammankoppling med de båda grufbolagen igenom ett nytt aftal. Motivet för sammankopplingen är angifvet af regeringen och upptaget af utskottet sålunda: »Genom denna anordning vinnes å ena sidan, att statens omedelbara kapitalutlägg för ifrågavarande affär inskränkes till 5 millioner kronor, medan å andra sidan staten genom de inflytande royaltyavgifterna beredes tillfälle att återbekomma nämnda kapitalutlägg jämte ränta». Vill man något närmare undersöka detta påstående, tror jag, att det är ganska ohållbart, och för att bedöma frågan torde det vara nödigt att draga sig till minnes en kärnpunkt i förra årets kontrakt med de båda grufbolagen, den bestämmelsen nämligen, att svenska staten år 1937 blifver ägare till hälften af alla Luossavaara-Kiirunavaaraaktiebolags egendomar. Stamaktier och preferensaktier i bolaget blifva då likställda och staten blifver, som sagdt, ägare till hälften. Vidare bestämde förra årets kontrakt noga, huru mycket malm, som skulle få tagas ut ur grufvorna intill denna tid, minnes jag rätt var det 90 millioner ton i Kiruna och 22 $\frac{1}{2}$ millioner i Gällivare. Staten är sålunda verkligen genom förra årets aftal år 1937 hälften-ägare till all malmen, minus dessa 112 $\frac{1}{2}$ millioner ton. Nu är fråga om att

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)

medgifva grufbolaget att bryta ytterligare 9 millioner ton sådan malm, hvori staten enligt förra årets kontrakt äger hälften. Rimligt vore väl då, att staten också tillerkändes hälften af den vinst, som denna malms exploaterande kan medföra. För båda parterna är det ju lika fördelaktigt att utfä sin vinst tidigare. Icke heller kan jag finna något skäl hvarför statens vinstandel skall begränsas och begränsas till 3 kronor, hvilket Kungl. Maj:t finner vara en fördel, ty detta vore just den royalté, som skulle amortera kapitalutläggget. Jag anser sålunda, att detta långt ifrån att innebära en fördel är en uppoffring från statens sida. Om man erinrar sig det motstånd och uppseende det väckte, då enskild motionär föreslog, att i fjolårets kontrakt skulle intagas en bestämmelse, som fixerade grufbolagens vinst till 3 kronor — då gällde det således att göra denna fixering till statens fördel — så ter det sig nu något egendomligt, när man i år i stället till statens nackdel vill fixera vinsten till 3 kronor och är beredd att gå in därpå. Nog tror jag, att statens kapitalutlägg, det må nu vara 5 eller $8\frac{1}{2}$ millioner, kan fullt förräntas och amorteras af blifvande inkomster från malmfälten, men man bör väl akta sig för att genom förändringar och tillägg uti det så nyligen uppgjorda kontraktet fuska bort statens vinst. Nog kan man tänka sig, att under de 30 år, kontraktet med grufbolagen varar, staten mången gång får utgifter medförande stora kapitalutlägg: skall man då för att minska dessa i stället göra nya tillägg till 1907 års kontrakt, är fara för att man genom de nya aftalen plottrar bort de rikedomar, som eljest finnas där för statens räkning.

Det var äfven en annan bestämmelse i fjolårets kontrakt, hvarom jag vill erinra, nämligen den att 1932 inträder första gången statens lösningsrätt till aktierna. Jag har redan påvisat i min motion, hurusom villkoren för denna lösningsrätt komme att lida men genom det ifrågasatta nya aftalet, och jag har vid en beräkning af att detta skulle medföra en ökad vinst af 5 öre per ton kommit till det resultat, att lösesumman skulle höjas med något öfver $2\frac{1}{4}$ million. Det påvisas i reservationen äfven en annan verkan, nämligen den att malmbolagen genom att helt och hållet afstänga konkurrensen sattes i tillfälle att behärska hela marknaden för Norrbottensmalmen. Skulle man uppskatta den vinst, som däraf blefve en följd t. ex. till 25 öre per ton, finner man att det blir ett tiotal millioner eller ännu mer, hvarmed lösesumman skulle höjas. Utskottet vederlägger ej dessa påståenden, utan säger endast, att malmkonjunkturerna blifva naturligtvis afgörande för vinsten. Ja, det är sant, men af min motion och af reservationen framgår, att konkurrensfriheten kommer gifvetvis alltid att verka som ett plus. Säger man sedan, att denna invändning ej har giltighet annat än i det fall, att staten skulle begagna sig af sin lösningsrätt, och sådant kan ju

ej ifrågakomma, så vill jag svara, att det är nog icke så lätt att veta hvad Sveriges Riksdag kan göra på 1930-talet, det sker och händer redan nu saker, som man nog ansåg mera otänkbara för 30 år sedan, och om äfven staten ej skulle begagna sin lösningsrätt, utan man, såsom under diskussionen i fjol uttalades, tänker sig, att det nu löpande kontraktet skulle utbytas mot ett annat, så är det ju alldeles uppenbart att betingelserna för lösningsrätten blifva afgörande för de mer eller mindre gynnsamma kontraktsbestämmelser, som man kan få i stället.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara-
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

Den kanske största olägenheten af det nya kontraktet är dock den stipulationen, att staten ej får bryta malm annat än för att tillgodose Sveriges egen järnhantering, ty denna bestämmelse kommer med säkerhet att verka därhän, att i själfva verket alldeles ingen brytning kan äga rum. Enligt den erfarenhet vi hafva från de andra lappländska malmfälten förekommer den mera fosforfria malmen och den starkare fosforhaltiga i sådan blandning med hvarandra, att praktiskt taget en brytning af den ena malmen är omöjlig, om man ej samtidigt får taga äfven den andra. Erfarenheten från Tuollavaara tror jag äfven visar, att där brytes mera än dubbelt så mycket för export, som man träffar på malm, som de svenska verken kunna tillgodogöra sig. Huru skall man nu kunna anordna en ekonomisk brytning, om malmen anträffas på sådant sätt? Det är ingen fördel, att få en dylik brytningsrätt och staten lägger endast en död hand på malmfälten.

Antag äfven, såsom det säges och som undersökningarna tyckas gifva vid handen, att i Leveäniemi de olika slagen af malm förekomma skilda åt, så att man där skulle kunna tänka sig en brytning af enbart fosforfri malm, så är det antagligt, att denna brytning komme att ske i en så liten skala att den blefve omöjlig att sätta i gång, därför att transporten af denna malm blefve för obetydlig för att kunna förränta en järnvägsanläggning, som naturligtvis måste vara en förutsättning för malmbrytning.

Då jag på grund af hvad jag sålunda anfört finner de förmenta fördelarna af samarbetet med de båda gruffbolagen vara inga, men däremot tror mig hafva påvisat betydliga olägenheter af detta samarbete, anhåller jag att få yrka bifall till punkten a) i betänkandet, och att punkten b) bör få denna ändrado lydelse: »för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 8,500,000 kronor samt bemyndiga riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp», och att punkten c) måtte utgå.

Herr Bergström: Jag skulle kunna inskränka mig att i hufvudsak instämma i den siste talarens yttrande i dess helhet, men det finnes några synpunkter, som han icke berört och som jag icke anser vara ur vägen att något litet framhålla. Jag vill

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

ej inlåta mig i någon kritik öfver det sätt, hvarpå utredningen af malmtillgångarna skett, och jag anser priset för grufvorna i alla händelser vara lågt sedt i förhållande till dess verkliga värde. Utredningen har nämligen visat, att priset på malmen ställer sig emellan 25 och 50 öre per ton, och det anser jag vara ett pris, som staten kan betala. Och jag anser dessutom det vara en fördel, att staten får grufvorna i sin hand, emedan detta bereder möjlighet att utestänga en konkurrens på marknaden, som utan tvifvel skulle sänka malmpriset. Meningen är väl nämligen att reglera och och på hufvudsakligen ett enda bolag öfverföra malmexporten, hvarigenom den prisökning, som naturligtvis utlandet får betala för malmen, mot om konkurrens funnes, enligt min mening bör kunna bli så stor, att denna prisskillnad, sedt statsekonomiskt, under blott ett par år och med den nu pågående exporten bör lämna full ersättning i förbättrad handelsbalans för hvad staten betalar för Svappavaarafälten. Med afseende å malmprisen, som staten kommer att få erlægga vid inlösen af de olika malmfälten, kan jag icke annat än vara utaf en motsatt åsikt mot statsutskottet angående omvärderingen, som utskottet gjort mellan grufvorna, och måste jag häri biträda Kungl. Maj:ts mening. Man behöfver icke vara mycket hemmastadd i grufförhållandena för att kunna tänka sig, att brytningen af malmen i Leveäniemi måste blifva någon krona dyrare än brytningen i Svappavaara öfver järnvägens nivå, och när man då köper malmen till ett pris af mellan 25 och 50 öre, är det tydligt, att brytningspriset inverkar så väsentligt på tillgångarnas värde, att det pris regeringen har föreslagit måste anses vara riktigare än det statsutskottet har kommit till. Det kan invändas emot detta, att Svappavaaramalmen är mera fosforhaltig än Leveäniemis och att sålunda den förstnämnda malmen skulle hafva mindre värde. Detta är en sak, som jag dock icke gärna kan gå in på på grund af redan vunnit erfarenhet, att malmen vid tillgodogörande medelst elektricitet lär vara oberoende af fosforhalten, så att man af fosforrika malmer kan framställa järn af fullt samma goda kvalitet som af fosforfattiga. Hvad återigen det beträffar att nu sammanblanda köpet af Svappavaara med en uppgörelse med Kiirunabolaget så, som föreslagits, anser jag, i likhet med den föregående talaren, detta vara mycket olämpligt, icke blott därför att i kontraktet härom nu intages en öfverenskommelse om utsträckt export, utan också på den grund, att öfverenskommelsen är träffad vid en tidpunkt, som från statens sida sedt är synnerligen olämplig. Vi hafva nu nedgående konjunkturen och sådana förhållanden kunna inträffa, ja, råda redan, att staten behöfver begagna sig af konjunkturen och dessa inverka med afseende på malmens fördelaktiga försäljning icke obetydligt. Såvidt jag har mig bekant, var malmpriset beräknadt vid förra årets uppgörelse med Kiirunabolaget till ungefärligen 8 kronor såsom medium för

export. Men samtidigt hörde jag af någon utaf bolagets direktörer, att detta sålt malm till ett pris af c:a 20 kronor per ton, och vi förstå då hvad det kan innebära att under ogynnsamma förhållanden träffa uppgörelser angående malmpris och royalty och att det bör vara fördelaktigare att dröja med en dylik uppgörelse tills bättre och gynnsammare förhållanden inträda. Detta spelar en så ofantligt stor roll, att det synes mig oförsvarligt att nu träffa uppgörelse på sätt som föreslagits.

Nu har det sagts, att detta gör så litet, emedan den ökade malmexporten ej skulle utgöra mer än 2 procent af tillgångarna, som finnas i Kiiruna. Ja, det egendomliga inträffar med afseende å den saken, mina herrar, att de 8½ millioner, som vi skulle betala för Svappavaara, också utgöra ungefär 2 procent af vår obligationsskuld för närvarande. Man kan då tänka sig, att, om vi skulle kunna göra upp om den del af Kiiruna med ens, som ligger öfver järnvägens nivå, vi skulle kunna blifva af med hela vår obligationsskuld. Det är dock ej praktiskt detta, och det låter sig t. o. m. nog ej göra — det måste erkännas —, men det är lika litet sagdt, att det är praktiskt att afstå de 2 procenten för tillfället. Vi kunna för öfrigt ju tänka oss möjligheten af en utökad järnhandtering. Nu representerar dessa 2 procents export omkring 70 millioner kronor. Förvandlade i järn, skulle de representera 500 millioner kronor, och det är en skillnad, som kan vara skäl i att något tänka på. Emellertid har jag med hvad jag yttrat naturligtvis ej velat lägga hinder i vägen för en utökad malmexport inom närmaste tid. En sådan kan ju ändock komma till stånd och t. o. m. vara fördelaktig i ekonomiskt afseende. Jag har blott ansett tiden för en uppgörelse med Kiiruna nu ytterst olämplig, och tror, att många utredningar stå efter, som borde vara gjorda, innan beslut fattas härom.

Under sådana förhållanden anhåller jag att få ansluta mig till den föregående talarens yrkande.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: De båda föregående talarne hafva yrkat, att staten skall inköpa dessa malmfält, men de hafva ej velat gå med på det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt i afseende å likviden. Då utskottets majoritet har biträdt den kungl. propositionen därvidlag, skall jag be att få säga med några ord, hvarför vi hafva gjort det.

Det är visserligen sant, att, då Grängesbergsbolaget gått in på en sådan uppgörelse, som det nu gjort, med staten, bolaget anser, att det därmed gör en god affär, ty annars skulle det naturligtvis icke gått in därpå. Men å andra sidan innebär den affär, som regeringen här gjort upp med detta bolag, att staten får äganderätt till de stora malmfälten Svappavaara och Leveäniemi, och detta utan något kontant utlägg, kan man säga. Det är visserligen sant, att staten genast får lägga ut 5 miljoner

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Seappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)

kronor, under det att bolaget ej betalar mer än 3 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, men dessa 5 miljoner kronor få vi igen med ränta på ränta och mera till genom den royalty, som skall betalas af Grängesbergsbolaget för hälften af de 9 miljoner ton, som det skall få rätt att bryta efter år 1915.

Det har nu sagts af en föregående talare, att detta sätt att gå till väga icke är lämpligt, därför att det inverkar så menligt på det pris, som enligt föregående års kontrakt man skall räkna med för att få den lösesumma, som staten möjligen skall betala för dessa aktier år 1932, ifall man vill begagna sig af inlösningsrätten då. Nu må jag säga i det afseendet, att jag ej tror mycket på, att staten kommer att begagna sig af denna inlösningsrätt, men jag kan ju icke neka till, att i det afseendet herr Boman har rätt i sin kritik: jag tror, att det pris, som staten då skulle få betala, nog kommer att blifva något högre till följd af denna transaktion. Men då han talar om, att det skulle komma att ökas så mycket som med mellan 2 och 3 miljoner kronor, tror jag, att han har orätt. Jag tror, att han räknadt med för stora siffror. Jag tror, att ökningen blir ganska obetydlig.

Herr Boman har, synes det mig, i sin kritik litet för mycket bagatelliserat, att man kan göra denna affär utan något konstant utlägg. Han har sagt, att det är mycket bättre, att staten betalar ut dessa 8 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Men, mina herrar, äro vi då så rika, att vi kunna göra ett sådant utlägg och blott lägga ränta på ränta och ej begagna dessa malmfält? De båda föregående talarne sade, att staten bör hafva dispositionsrätt öfver malmfälten. Men ifall vi nu betala ut 8 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, tro herrarne, att vi skulle börja bryta malm själfva och bygga järnväg? Nej, mina herrar, jag tror ej det, utan jag föreställer mig, att staten skulle låta dessa malmfält ligga, och det blefve för staten en fasligt dålig affär.

Nu har herr Boman talat om, att det är en mycket ledsam sak med de kontrakt, som staten här gjort upp angående malmfälten, i synnerhet Leveäniemi, att man visserligen kan få bryta malm där för konsumtion inom landet, men att man ej kan få sälja något på export. Ja, det är nog sant, och han talade om de tråkiga erfarenheter, som man ovillkorligen haft i afseende på Luossavaara. Där är det så, att fosforrik malm och fosforfattig malm äro blandade om hvarandra, och denna blandning gör ju, när, som herrarne väl minnas från fjolårets kontrakt, man icke får sälja den fosforrika malmen, utan endast den fosforfattiga, att brytning där antagligen icke kommer att kunna ske med något ekonomiskt godt resultat. Här är dock förhållandet det, att enligt alla undersökningar, som man hittills gjort vid Leveäniemi, det är helt olika konsistens i detta malmfält mot i Luossavaara och Tuollavaara. I Leveäniemi synes förhållandet vara, att där ligga stora flak malm, som är fosforfattig. Det

finns också delar af Leveäniemi stora malmfält, där det icke är förhållandet. Där ligger en fosforrik malm samlad på ett ställe.

Nu säger herr Boman, att, ifall man nu skulle börja att bryta den fosforfattiga malmen i Leveäniemi, det naturligtvis blefve en sådan ringa frakt därifrån, att det icke kunde löna sig att bygga en järnväg. Ja, mina herrar, det var då ett ganska förvånande uttalande detta, därför att, om man skulle börja bryta den fosforfattiga malmen vid Leveäniemi, orsaken naturligtvis vore den, att i mellersta Sverige den fosforfattiga malmen börjat tryta, och att man därför behöfde den malm, som finnes i Leveäniemi. När det en gång blir så sorgligt, att den fosforfattiga malmen här nedåt börjar tryta, blir det nog en ganska stor brytning i Leveäniemi, och den kommer att ensam för sig kunna mycket väl bära kostnaden för en järnväg.

Herr Bergström har yttrat några ord, som synas mig vilja nedsätta behofvet för Sverige af att äga Leveäniemi som en reserv för sin järnhandtering. Jag tror icke, att herr Bergström har rätt i hvad han sagt. Han har talat om, att Svappavaara är mer värdt än Leveäniemi. Det är möjligt. Jag tror, att han har rätt i, att som handelsvara nu Svappavaara är mer värdt, men Leveäniemi är af ofantligt stort värde för Sveriges järnindustri att äga som en säkerhet, som en reserv.

Nu säger herr Bergström, att man hittat på andra metoder i afseende å järntillverkningen, så att det numera ej är så farligt, om malmen är fosforrik. Det vet jag, att man försökt, och man har kanske äfven till viss grad lyckats, men säkert är, att, för att göra vårt svenska kvalitéjärn med träkol, vi i en lång framtid komma att behöfva fosforfattig malm, och det är därför, som det är så ofantligt viktigt för oss att äga detta Leveäniemi.

På dessa skäl, som jag nu anför, anser jag, att statsutskottet gjort en mycket riktig och god gärning, när det vältat om prisen på Leveäniemi och Svappavaara. Ty enligt den kungl. propositionen skulle man ju kunna tänka sig, att, ifall de Rådellska inmutningarna visat sig vara af värde, vi skulle kunnat gå miste om Leveäniemi och stå där med Svappavaara, som vi skulle betalt 7 miljoner för. Nu är det ju klart från min synpunkt, att ett sådant resultat vore ytterligt litet tillfredsställande. Som det nu är skrifvet i statsutskottets förslag, blir det ju i stället så, att, om de Rådellska inmutningarna skulle visa sig vara valvabla, hvilket jag icke tror, den öfriga delen af öfverenskommelsen äger full verklighet och vi få vår stora royalty och få Svappavaara för 3 1/2 miljoner kronor, och det blir ju som affär en alldeles utmärkt god sådan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Berggren, Emil: Då denna fråga ganska intimt

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

berör öfre Norrland, ber jag att äfven få yttra några ord i saken. Utom jordbruket och skogsbruket har ju äfven bergsbruket börjat spela en ganska viktig roll i det öfre Norrlands utveckling, och vi hafva sett, hurusom samhällen vuxit upp i de trakter, där malmfält börjat bearbetas, såsom i Gellivare och Kiruna. På grund häraf hafva stora förhoppningar uppstått, att äfven andra delar af länet, där malmfält finnas, skulle gå en betydelsefull utveckling till mötes, i den mån en bearbetning af dem komme till stånd. Kungl. Maj:ts föreliggande proposition till Riksdagen att för statens räkning inköpa Svappavaara m. fl. gruffält har därför hos befolkningen inom ifrågavarande trakter väckt oro och bekymmer, att den utveckling, de hoppats gå till mötes inom en snar framtid, därest gruffälten finge bearbetas, nu för oberäknelig framtid skulle komma att uteblifva. Och det kan ju icke nekas, att, sedan denna kungl. proposition bifallits i öfverensstämmelse med utskottets förslag, man har att motse en stagnation i utvecklingen för denna trakt för en ganska lång framtid. Man har där hoppats bland annat på en järnväg, och vi veta hvilken dyrbar fördel en sådan är för ett lands eller en landsändas utveckling icke blott för den industri, som den närmast är afsedd att gagna, utan äfven i alla andra hänseenden, för jordbruket och för industrien i allmänhet.

Dessa anförda omständigheter må vara af en mera lokal natur, men det finns äfven omständigheter, som böra vara af vikt för hela landet att beakta vid afgörandet af denna fråga. Därest Riksdagen nu går in på detta förslag, blir det att monopolisera ett bolag på andra eventuella bolags bekostnad. Det blir att gifva ett bolag stora företräden, som icke kunna beredas något som helst annat bolag, som man skulle kunna tänka sig vilja komma till stånd. Men icke nog med det, utan Riksdagen och regeringen binda sina händer för en lång tid framåt, så att bergsbruket icke får tillfälle att utveckla sig på ett sätt, som i en framtid möjligen skulle kunna anses önskvärdt. Om vi tänka oss år 1938 eller den tid, då det blir frågo om, huruvida staten skall inköpa malmfälten där uppe: det heter, att staten har halfva antalet aktier, d. v. s. disponerar hälften af alla lotter och är den bestämmande; — men så blir naturligtvis icke fallet, då staten icke själf kan öfvertaga brytningen, och det icke heller finnes något annat bolag, som kan konkurrera med det nuvarande och möjligen öfvertaga brytningen. Det blir det nuvarande bolaget, som fått allt på hand, som kommer att bestämma villkoren, och staten måste finna sig i dessa villkor utan att kunna göra någonting, hvarken fram eller åter.

Mot förslaget skulle ju åtskilliga anmärkingar kunna göras, men jag vill endast understryka den egendomligheten, att utskottet tillåtit sig ändra den summa, som begärts för ett malmfält, till en helt annan, vida högre, än säljaren begärt. Saken har

visserligen förklarats af en statsutskottsledamot, men egendomligheten kvarstår.

För min del och för de trakter där uppe, som beröras af denna fråga, skulle jag hafva önskat, att koncession beviljats det bolag, som sedan många år sökt en dylik koncession. Jag tror, att det varit för utvecklingen gynnsammare och det icke endast för den landsändan, utan för staten i dess helhet. Det har framhållits, att det sökande bolaget ej fullgjort koncessionsvillkoren, men jag tillåter mig påpeka, att villkoren för koncessionen skärpts undan för undan och gjorts efter mitt förmenande onödigt svåra. Och nu, då det äfven inom regeringen anses omöjligt att längre vägra koncession, så föreslås malmfälten till inköp.

Jag kan icke finna, att någon riksfara skulle uppstå, om koncession beviljades detta bolag på vanliga villkor med nödiga hänsyn till trafikmöjligheter. Med litet god vilja och genom att icke lämna alla fördelar åt ett bolag borde äfven ett annat bolag kunnat få uppstå, och i en framtid, då det blir fråga om att inlösa eller på annat sätt förvandla egendomen, hade det varit fördelaktigt att hafva icke blott ett bolag att göra med, utan två och kanske tre bolag.

Som en följd af hvad jag här yttrat ligger närmast till hands, att jag skulle yrka afslag, ty jag kan ju icke gå med på någotdera af de framställda förslagen, men då jag ej kan hafva någon förhoppning, att ett afslagsyrkande går igenom här, skall jag icke göra något yrkande alls.

Herr Bergström: Med anledning af hvad grefve Wachtmeister yttrat om Leveäniemimalmens stora betydelse för den inhemska järnhandteringen, vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet därpå, att Leveäniemimalmen ej gärna kan komma till användning i mellersta och södra Sveriges järnhandtering, d. v. s. den befintliga järnhandteringen, på grund af de långa järnvägstransporterna, som göra malmen för dyr på förbrukningsplatsen. Tuollavaara, som ligger i närheten af Kiiruna och således jämförelsevis nära kusten, kan jämt och nått leverera malm till en del af södra Sveriges järnverk. Svappavaaramalmen ligger onekligen sämre till med afseende å transportförhållandena, och åtminstone jag för min del kan som sagdt icke se någon möjlighet för dess användning i mellersta och södra Sveriges järnhandtering. Om det önskemål vi väl alla vilja sträfvä för, att få en utökad svensk järnhandtering — om detta önskemålet skall kunna i någon mån tillgodoses —, måste vi tänka oss en järnhandtering i Norrland, en järnhandtering, grundad på den där befintliga vattenkraften och användning af elektricitet. Under sådana förhållanden är, som jag nyss nämnde, Svappavaaramalmen af fullkomligt samma värde som Leveäniemimalmen, och det är på grund däraf, som jag hade mitt yrkande nyss. En utökad järn-

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

handtering måste ju tänkas i konkurrens med utlandets billigare tillverkningar, och för en sådan är det alldeles nödvändigt, att transportkostnaderna för de norrbottniska malmerna nedbringas till det minsta möjliga.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Blott ett par ord! Det är alldeles förvånande, att en person som herr Bergström, som kanske mer än någon annan här i kammaren är intresserad för inlandsbanan, i sina resonemang här ej tänker på den. Det är ju alldeles naturligt, att, när inlandsbanan en gång kommer till, frakten från de trakter, som här äro i fråga, kommer att blifva billigare ned till mellersta Sveriges järnindustricentra, och när, som han själf säger, det går att taga ned malm från Tuollavaara med de transportmöjligheter, som vi nu hafva, skall det väl gå bättre, när vi få inlandsbanan färdig.

Herr Odelberg, Theodor: Jag skall visst icke förlänga diskussionen, men då jag inom statsutskottet gjorde samma yrkande, som här är framställt af herr Boman, ber jag att få instämma med honom. Jag är visst icke mot, att Svappavaara inköpes för statens räkning — tvärtom tycker jag, att det är mycket välbetänkt, i synnerhet med den förändring af villkoren, som af statsutskottet är gjord. Men har staten råd att betala 5 miljoner kronor kontant, synes mig, att staten ej skall gå till ett enskildt bolag och låna 3 1/2 miljoner kronor, utan att alla de 8 1/2 miljonerna kunna betalas af staten. Hela transaktionen förefaller mig egendomlig. Den påminner mig om spekulations- eller terminsaffärer, i hvilka staten ej bör inlåta sig.

Här har sagts, att Svappavaara skulle blifva obegagnadt och mycket dyrbart. Det behöfver det icke bli. Staten kan ju, om konjunkturerna blifva förmånliga, medgifva större brytningsrätt åt Kiirunabolaget och på så sätt skaffa sig ersättning för den utlagda summan utan att binda sig genom ett kontrakt, som skall tillämpas först om 7 år. Men jag kan ej förstå, hvarför vi redan nu skola inlåta oss i ett kontrakt, som skall tillämpas år 1915, då man ej vet, huru förhållandena gestalta sig.

Jag skall be att få yrka bifall till herr Bomans yrkande.

Herr Enhörning: Herr grefve och talman! Jag kan för min del icke annat än sympatisera med herr Bomans förslag, ty fördelarna blifva helt säkert betydligt större därigenom. Det förslag, som utskottet här framlagt, skänker visserligen staten äganderätten till dessa malmfält, men endast äganderätt utan någon som helst nyttjanderätt. Man är enligt § 2 i en lång framtid hindrad från att utnyttja malmtillgångarna, och det synes mig icke vara på sin plats, än mindre riktigt, att Riksdagen nu binder sig för en sådan oöfverskådligt lång framtid. Det är

bättre, synes det mig, att staten inköper malmfälten och betalar det äskade beloppet 8 1/2 miljoner kronor och medgifver — utan att binda sig för så lång framtid — en ökad malmexport från de fält, som därtill bäst lämpa sig. Staten har då fria händer, och i händelse af lyckligare och bättre konjunkturer, som utan tvifvel inom malmbranschen komma att yppa sig, kan då staten utnyttja detta på ett fördelaktigare sätt, än den nu föreslagna uppgörelsen med malmbolagen synes lämna staten. När så är lämpligt, kan ock staten, då tidpunkten är inne, bygga en järnväg fram till dessa malmfält, och innan vi då komma till anno 1932, har staten därigenom säkerligen inhämtat sådana erfarenheter, att den kan lättare afgöra, huruvida det är ekonomiskt fördelaktigare att själf öfvertaga och bryta alla de lappländska malmfälten, som nu skötas och dirigeras uteslutande af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag jämte dess systerbolag än att göra det i sambruk med andra bolag. På grund däraf tager jag mig friheten, herr grefve och talman, att yrka bifall till herr Bomans framställning.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

Herr Håkanson: Då jag begärt att få yttra några ord, innan denna fråga afgöres, ber jag få tillkännagifva, att jag icke här ämnar uttala något klander öfver den uppgörelse mellan staten och de malmexporterande bolagen, som kom till stånd i fjol. Jag gör detta tillkännagifvande, emedan de ledamöter af denna kammare, som förra året tillhörde densamma, möjligen erinra sig, att jag icke var fullt belåten med det resultat, till hvilket Riksdagen då kom; och jag gör det också därför, att, då man skall tala om det föreliggande förslaget, man icke kan helt och hållet underlåta att tala om det, som hände i fjor.

Af föregående talare och i utskottets betänkande är det klargjordt hvad det nya förslaget innebär, att likviden skall ske dels kontant, dels genom en förnyad uppgörelse med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och Grängesbergsbolaget. Jag är fullkomligt ense med alla, som anse, att Svappavaarafrågan har kommit i ett sådant läge, att den bör på ett eller annat sätt lösas, och jag tror också, att köp af dessa fält är för staten en god lösning. Jag har heller ingenting att säga om det föreslagna priset. Men hvad likviden beträffar, håller jag liksom några motionärer före, att direkt köp utan förnyad inblandning af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag är för staten det lyckligaste. Säga hvad man säga vill om den uppgörelse, som kom till stånd i fjol, så innehåller den dock åtskilliga punkter, som fortfarande äro höljda i djupt dunkel och sannolikt förblifva så under en lång framtid. Jag tror icke, att särdeles många äro fullt på det klara med, att det, som då gjordes, var det för staten lyckligaste och kanhända icke heller för bolaget. Jag tror nämligen icke, att bolaget är i stånd att skåda längre in i framtiden än andra dödliga.

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

Jag framhöll detta vid sistlidna riksdag, och jag föreslog då ett medel, hvarmed man skulle kunna justera möjligen begångna misstag. Jag kan icke förstå, hvarför man icke nu kan vänta med att utvidga samarbetet med malmbolagen, till dess klarhet i vissa punkter uppstår. Och framför allt tycker jag, att man kunde vänta, till dess man finge visshet om järnvägens räntabilitet. Jag vet väl, att bolaget har garanterat utgifterna för drift och underhåll af järnvägen, och att det dessutom har garanterat en viss ränta på det i järnvägen nedlagda kapitalet. Men man får icke glömma, att de exceptionellt låga fraktsatser, som bestämdes för transporten till Riksgränsen och framför allt till Svartön, voro grundade på de löneförhållanden, som voro gällande vid statsjärnvägarna före år 1907. Att de nya förhållanden, som inträdt därigenom att lönerna blifvit så väsentligt förhöjda, hafva inverkan på järnvägarnas ekonomi, därom torde icke behöfva talas, och det skulle säkert sätta kammarens tålmod för hårdt på prof att i dag höra något därom. Hela denna fråga är, efter hvad jag kan förstå, synnerligen outredd, i synnerhet järnvägsfrågan. Järnvägsstyrelsen säger i sitt utlåtande med afseende på själfva banbyggnaden, att om malmtransporten behöfde ytterligare ökas, så skulle man icke nu kunna »bestämma, hvad i detta hänseende borde göras, då ännu ingen erfarenhet föreläge, huru dessa stora transporter skulle på det mest praktiska och ekonomiska sätt ordnas». Detta är egentligen det viktigaste, järnvägsstyrelsen säger. Järnvägsstyrelsen anför, att man kan egentligen icke säga, huru man skall gå till väga eller hvilka förändringar, som skulle erfordras. Det nämnes dessutom alternativt endast någon summa till erforderlig materiel och dylikt.

Jag har mycket stort förtroende för den nuvarande regeringen, men jag kan icke värja mig för den känslan, att den emellanåt handlar väl raskt. Så pass delade, som meningarna äro om det i fjol upprättade aftalet, anser jag, att man kunde hafva väntat med att vidare bygga på detta, till dess direkt anledning förelegat, och jag kan icke finna, att direkt anledning därtill nu föreligger. Tider kunna komma, då det gjorda kan önskas ogjort, och tider kunna också komma, då förändringar kunna af båda parterna anses önskvärda.

Jag kan heller icke se något ondt däruti, att staten äger malmfyndigheter i Norrbotten, hvilka icke ingå såsom moment i någon uppgörelse med enskilde. Tvärtom tror jag, att det vore lyckligt, om staten hade sådan enskild, ograverad egendom.

Här har af en talare sagts: äro vi då så rika, att vi kunna gifva ut dessa 8 1/2 miljoner? Ja, jag är icke alldeles på det klara med att icke det andra sättet att uppgöra saken möjligen kommer att ställa statskassan på ännu hårdare prof, fastän kanhända icke för ögonblicket. Och för öfrigt kan jag icke förstå, att det egentligen skulle vara någon brådska med uträkning om, huru dessa

penningar skola ränteras och huruvida de kunna ränteras, om man gör på det ena eller andra sättet. Den saken kan man lämna för närvarande.

Af det anförda torde framgå, att jag kommer till samma slut som herr Boman, och jag ber att få instämna i det af honom här gjorda yrkandet.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Den siste ärade talaren fällde ett yttrande, mot hvilket jag måste opponera mig. Det var när han talade om, att han visserligen hade mycket stort förtroende för den nuvarande regeringen, men att han ansåg, att den ibland handlade väl raskt och att den så hade gjort i detta ärende. Han sade, att det finnes intet skäl, hvarför man nu skulle taga upp denna fråga, utan den kunde ju ligga till sig.

Jag anser, att han har alldeles orätt i nämnda påstående, och detta af det skälet, att Svappavaarabolaget redan år 1899 ingick till regeringen med anhållan att få koncession på en järnväg mellan Svappavaara och Kiiruna. Detta ärende behandlades af 1901 års Riksdag, och 1901 års Riksdag uttalade alldeles bestämdt, att Riksdagen icke ansåg, att en statsbana borde där anläggas, men däremot var af den mening, att en koncession gärna kunde gifvas åt enskilde. Sedan yttrade sig järnvägsstyrelsen — jag tror det var år 1902 — och anförde därvid, att styrelsen intet hade emot saken, men att bolaget borde visa, att det hade penningar för att bygga banan.

Nu kom detta bolag in i början af år 1907 och förklarade, att bolaget hade penningar och ville bygga banan. Det är detta, som har tvungit fram det föreliggande förslaget och som har tvungit regeringen att fatta position i detta ärende. Ty ifall Riksdagen nu skulle afslå propositionen, så finnes det, åtminstone såvidt jag kan se, ingen möjlighet för Kungl. Maj:t att vägra bolaget denna koncession.

Man säger nu: det gör ju ingenting, om enskilde få exploatera dessa malmfält. Det kan ju vara sant, men det tråkiga är, att det blir ju, antagligen åtminstone, utlänningar, som blifva ägare af malmfälten och som komma att taga vinsten från dem. Därpå kan svaras, att Riksdagen år 1901 förklarade, att man icke ville hafva några utlänningar såsom aktieägare i dessa bolag och icke heller i järnvägsbolaget. Det är nog sant, men vi veta, att det finnes många sätt att kringgå en sådan bestämmelse. Ett sätt, som, enligt hvad jag hört omtalas, därvidlag varit påtänkt, är att helt enkelt utarrendera malmbergen och järnvägen till utlänningar.

Jag kan icke annat än finna, att den af regeringen föreslagna åtgärden är den bästa, och jag har icke blifvit rubbad i denna uppfattning af de inlägg, som gjorts mot Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber därför att fortfarande få yrka bifall till statskottets hemställan.

*Angående
inköp för
statsens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*
(Forts.)

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget*

*Svappavaara
malmfält till
höriga gru-
vor m. m.*

(Forts.)

Herr Boman: Den ärade ordföranden på riksgäldsafdelningen inom statsutskottet uttalade i sitt första anförande, att han biträdde den uppfattningen, att statens kapitalutlägg på 5 miljoner kronor förräntas och amorteras genom royaltyn. I mitt föregående anförande har jag sökt visa, att denna royalty egentligen icke erhålles genom det nu föreliggande kontraktet, utan genom fjolårets kontrakt. Men äfven om jag vill följa årets kontrakt och räkna med de inkomster, som på papperet tillföras staten genom bestämmelserna i detta kontrakt, så finner jag, att staten icke får ett öres inkomst såsom bidrag till förräntningen af dessa 5 miljoner förrän år 1915. Detta är det första året, då royalty skall erläggas. Sälunda borde staten med mycket lugn och utan ringaste uppoffring kunna sätta sig och vänta till år 1912 eller 1915 utan att lida den ringaste ekonomiska förlust.

Jag är säker om, att man i allmänhet i affärer står sig mycket bättre, om man har trumfen på hand och kan blifva uppsökt af den andre kontrahenten, än om staten, såsom nu är i fråga, i samma slag skall säga: om jag gör detta, så får jag detta. Man får sämre villkor i en affär, som är så hopkopplad som denna, och då, såsom jag förut sagt, någon årlig inkomst icke inträder förr än år 1915, så finnes ingen anledning att nu sluta något aftal.

Det är en annan synpunkt, som här icke har blifvit berörd. Man säger, att det är helt naturligt, att Grängesbergsbolaget vill för sin risk fordra ersättning i form af vinst. Jag för min del vill icke gifva bolaget sådan ersättning, därför att jag vill icke, att bolaget skall stå någon risk; jag vill icke sluta något aftal med bolaget. Men om man talar om denna risk och erkänner, att en sådan finnes i den formen, att man icke kan beräkna, hvilken inkomst uppkommer på malmbrytningen, så vill jag erinra därom, att de på malmpriset inverkan faktorer, som äro variabla och kunna befaras växa, nämligen kostnaderna för brytning och transport, dessa faktorer äro alltid gynnsammare för ett sådant bolag, som har att bryta malmer med så hög järnhalt som de norrbottniska, där siffran öfverstiger 60 %. Ett bolag, som äger sådana malmrikedomar af denna kvalité, bör alltid stå sig bättre i konkurrensen än andra, som hafva malmer med lägre järnhalt.

Samme talare, som förde utskottets talan, påpekade — på samma gång han erkände riktigheten af de uttalanden, som äro gjorda i motionen — att jag hade alldeles öfverdrifvit siffrorna, när jag kommit till 2 miljoner. Jag tror, att denna siffra är ganska blygsamt tilltagen, men då bevis icke kunna anföras å någondera sidan, så anser jag mig böra för tillfället åtnöja mig med att säga, att jag tror, att mina siffror kunna hafva väl så mycket fog för sig som några andra. Jag tror, att de snarare äro för låga än för höga.

Jag har ingen anledning att frånträda mitt yrkande.

Herr Hägglund: Jag anhåller att få yttra några ord för att tillkännagifva, att jag lifligt sympatiserar med de uttalanden, som äro gjorda af herr Boman och af dem, som understödt hans förslag. Jag anser, att regeringen har handlat rätt, när den framlagt detta förslag, och att således icke någon anmärkning kan riktas mot att förslaget framkommit. Jag är sålunda med om att malmfälten inköpas, men det bör ske för statens räkning. Jag kan icke finna, att det är tillbörligt, att staten ingår en sådan förbindelse, som innefattas i 2 § af det med Grängesbergsbolaget uppgjorda aftalet.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

Här har man frågat, om staten är så rik, att man kan köpa dessa malmfält. Jag tror, att staten är så rik, att den kan köpa dem och att detta är en god affär. Att det är en god affär, därför borgar den omständigheten, att ett enskildt bolag kan ingå i affären och betala $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor.

Jag hyser den uppfattningen, att det nog är sista gången, som staten har tillfälle att inköpa dessa malmfält. Skulle Riksdagen denna gång afslå regeringens förslag härutinnan, så kan regeringen, enligt mitt förmenande, icke längre förhindra bolaget att få koncession på järnvägen, och får bolaget koncession, komma nog malmfälten icke vidare att erbjudas staten, åtminstone icke med den vinst, som staten kan göra enligt det föreliggande kontraktet.

Jag ber således att lifligt få ansluta mig till det yrkande, som har gjorts af herr Boman.

Herr statsrådet greve Hamilton: Åtskilliga talare, som här hafva instämt med herr Boman, hafva låtit påskina, att det vore så godt, att frågan nu fölle och att sålunda med dess afgörande finge anstå. Till och med herr Boman ansåg, att ett bestämdt fel låge därutinnan, att man hade handlat alldeles för raskt. Greve Wachtmeister har redan framhållit skälen, hvarför den nuvarande tidpunkten varit särdeles lämpad för att komma fram med detta förslag. Jag vill emellertid nästan säga, att man knappast kunnat stå till svars med att dröja längre.

Men jag undrar, mina herrar, om det icke finnes äfven andra skäl, som göra, att man bör akta sig för att här dröja. Det finnes, såsom herrarne veta, reservanter från Andra Kamraren, hvilka mot Kungl. Maj:ts förslag gjort den invändningen, att någon verklig, grundlig utredning angående malmtillgången särskildt i Salmivaara och de andra malmfälten där uppe, utom de två förnämsta, icke alls har blifvit gjord. Skulle frågan nu falla, lär man heller icke kunna undgå att göra en sådan utförlig undersökning, och dessa reservanter tyckas ju hysa den tron, att man då skulle komma till det resultat, att priset borde sättas mycket lägre. Men jag undrar, om man icke snarare skulle riskera att få sätta priset betydligt högre. Oafsedt detta,

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

hafva vi nog lärt oss, såväl med afseende å Svappavaara som beträffande andra malmfält, att icke blifva de billigare med tiden. Man bör, såsom man säger, icke köpa grisen i säcken, och det är väl detta, som föresväfvat dessa reservanter från Andra Kammaren, ty de påyrka en utredning, men för min del tror jag verkligen, att det finnes tillfällen, då man både bör köpa grisen i säcken och köpa den så fort som möjligt, ty annars blir han alltför dyr, när man äntligen beslutar sig för att öppna säcken.

Jag tror därför, mina herrar, att ni böra kunna vara eniga med regeringen därom, att denna fråga icke bör undanskjutas. Och till min glädje har jag kunnat konstatera, att blott en enda röst här yttrat sig för, att man icke alls borde förvärfva dessa malmfält för statens räkning. Det var herr Berggren, som förklarade, att han helst skulle vilja yrka afslag.

De synpunkter, som hafva legat till grund för regeringens åtgöranden, hafva varit, att det är en stor nationell angelägenhet att förhindra såväl ett slösaktigt förfarande med dessa malmtillgångar där uppe i nordén som att ett utländskt inflytande med afseende å dem får göra sig gällande. Och regeringen har haft den uppfattningen, att detta icke kan till fullo vinnas, med mindre än att staten får en mycket skarp kontroll öfver fälten, helst äganderätt. Jag hade verkligen trott, att åtminstone i Första Kammaren denna uppfattning skulle vara allmän, och jag vågar fortfarande hoppas, att åtminstone majoriteten inom kammaren hyser samma uppfattning härutinnan, som förestäfvat regeringens handlingssätt.

Nu tyckas herr Boman och herr Bergström och de andra, som biträda deras ståndpunkt, anse, icke blott att det icke gör något, om man uppskjuter saken, utan att det framför allt är af vikt, att man icke etablerar någon samverkan med Kiirunabolaget. De vilja, att man skall betala ut summan helt och hållet af statsmedel. De synas anse det vara otillbörligt — ehuru de visserligen icke hafva sagt det — att detta enskilda bolag får så stor vinst, och dessutom tyckes bakom deras uppfattning ligga det samma, som reservanterna från Andra Kammaren mycket skarpt betonat, eller att det är orätt, att staten skall för så lång tid binda sig i sitt förhållande till malmexporten.

Ja, hvad beträffar detta tal om vinst för bolaget, så är det klart, att om bolaget icke finge någon vinst, skulle det icke vara med på affären. Och när man så mycket talar om bolagets aktionärer, så skall man dock komma ihåg, att dessa aktionärer äro svenska män, och att det icke blott är de, som draga fördel af vinsten, utan att det äfven är en massa arbetare, som blifva delaktiga af densamma. Det är svenska aktionärer och det är arbetare, som vinsten tillfaller; det kan icke bestridas.

Hvad beträffar den invändningen, att det skulle vara orätt af staten att för viss tid fränsäga sig rätten att idka export af malm, så ber jag först och främst att få säga, att jag för min del hyser mina dubier, huruvida kammaren vill vara med om att staten skall handla med malm. Men för öfrigt vill jag betona och framhålla, att denna inskränkning ju icke är något annat än en fullföljd och en tillämpning af hvad som redan i fjor fastslogs. Jag hade verkligen trott, att regering och Riksdag voro fullkomligt ense härutinnan och att sålunda denna fråga skulle få anses såsom afgjord.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

Jag hör emellertid, att åtskilliga hafva den tanken, att det kanske icke vore så tokigt, att staten hade fria händer där uppe och där byggde en statsbana samt antingen själf exploaterade dessa malmfält eller också ställde om att de så snart som möjligt komme under exploatering. Jag kan verkligen icke förstå, huru dessa önskingar och dessa funderingar kunna hafva någon gklang i denna kammare. De hafva först uttalats i en motion, som i Andra Kammaren väckts af herr Branting, och i det sammanhang, hvori de där förekomma, äro de alldeles förträffliga. De passa alldeles utmärkt i stycke med hela hans resonemang. Han resonerar som så, att det är alldeles på tok att gifva sig in på hvad han kallar rofbrytning, d. v. s. att man koncentrerar brytningen af exportmalm till ett gruffält och bryter där, så länge det räcker, samt under tiden ha de andra i reserv. Det är på tok, säger herr Branting, därför att då tager man slut på detta gruffält, och sedan är det också slut med grufsamhället. Och huru skall det då gå med de arbetare, som där bosatt sig? Hvart skola de taga vägen, skola de flytta till det nya grufsamhället? Han medgifver visserligen, att på detta sätt får man billigare kostnader, men det betyder, anser herr Branting, ingenting; hufvudsaken är att man får många arbetstillfällen.

Därför påyrka dessa motionärer precis hvad som tyckes hafva här föresväfvat herrarne. Staten skall hafva dessa malmfält, bygga statsbanor och ställa om att malmfälten blifva exploaterade. Då, säga dessa motionärer, vinner man den fördelen, att malmfälten äro ställda under uthållighetsbruk. Men det är blott ett talesätt, och bakom detsamma ligger den där vackra tanken, att i stället för ett grufsamhälle får man i Norrland en hel mängd sådana, och det skulle vara en fördel. För min del tror jag, att det skulle vara i hög grad olyckligt.

Jag kan, mina herrar, icke finna annat, än att det förslag, som af Kungl. Maj:t har framlagts, måste anses hafva företräde framför herr Bomans förslag. Det har dock den stora fördelen, att därigenom icke kommer att ständigt ligga öfver Kungl. Maj:t liksom en mara denna fordran, att köpesumman 8½ miljoner skall på något sätt göras räntebärande. Staten skulle enligt min tanke genom detta förslag få mycket friare händer, blifva mycket

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

mera obunden och mycket mindre utsatt för påtryckning, än om herr Bomans förslag bifalles.

Jag slutar med att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Jonsson: Jag kan icke rätt förstå herr statsrådets resonemang om att frågan här gäller, huruvida staten själf skall bygga järnvägen och bryta malmen eller ej, ty i båda fallen måste det ske. Frågan gäller blott, om det skall ske förr eller senare. Och icke vet jag heller, hvarför det varit nödvändigt att här polemisera mot afslag på köpet, ty såvidt jag vet, har ingen yrkat något sådant, utan meningsskiljaktigheten har gällt. Huruvida man skall betala 8 $\frac{1}{2}$ miljoner eller huruvida, på sätt utskottet föreslagit, Grängesbergsbolaget skall genom ökad brytning amortera eller erlägga, om man så vill, 3 $\frac{1}{2}$ miljoner, som enligt herr Bomans yrkande staten eljest skulle direkt erlägga. Det är icke så lätt för en utomstående att göra en säker beräkning om hvilketdera af dessa två alternativ kan vara fördelaktigare, men nog vill det förefalla mig, som om den frihet, som staten i det ena fallet skulle få, och det band, som lägges på staten i det andra fallet, kunna vara värda åtminstone att tala om och tänka på. Och om jag nu antager, att Andra Kammaren exempelvis skulle taga statsutskottets förslag, såsom det föreligger, och Första Kammaren bifölle herr Bomans yrkande, så kan jag icke finna, att det icke skall vara möjligt att ordna denna fråga, så att i alla fall icke ett afslag på köpet däraf bör följa. Ty finnes det icke något annat sätt, kan det alltid, när båda kamrarna äro ense om att affären bör göras upp, gå så till, att den ena kammaren gifver med sig och tager den andra kammarens beslut. Några svårigheter behöfva således här icke uppkomma.

Jag har för min del på grund af hvad som har förekommit i dag under öfverläggningen och genom undersökning i handlingarna kommit till den uppfattningen och öfvertygelsen, att det vore klokast, om kammaren bifölle herr Bomans yrkande, och jag ber därför att för min del få instämma i detta hans yrkande.

Herr Gezelius: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet antydde, af hvilka skäl staten öfver hufvud taget har inlåtit sig på de lappländska grufföretagen. Ja, det har staten gjort för att såvidt möjligt bevara sin handlingsfrihet. Det är ett skäl, som bör beaktas i en fråga sådan som den förevarande, men det bör heller icke glömmas. Det skälet kan öfvertyga mig om lämpligheten af att inköpa de gruffält, som nu äro föreslagna att förvärfvas af staten, ehuru jag gifvetvis måste lita mig till auktoritetstro i fråga om huruvida det är för mycket betaldt eller skäligt. Men sker det för att bevara statens handlingsfrihet, så förstår jag knappast, hvarför man i samma andetag skall binda denna handlingsfrihet. Ty den friheten, mina herrar, den måste

staten hafva gentemot utländskt inflytande, hvarom herr statsrådet erinrat — herr statsrådet har också talat om herr Branting — och jag tillägger — äfven gentemot andra intressen. Att staten inlåter sig i ett ifrågasatt rent privat-ekonomiskt aftal med de två grufbolagen synes mig öfver hufvud taget icke kunna försvaras, med mindre än att statsskäl tala därför. Men några sådana skäl hafva här icke ens åberopats, utan det skäl, som anförts, är detta: är Sverige så rikt, att vi böra afvisa den möjlighet, som här gifves att slippa verkställa en utbetalning af så och så mycket? Jag vill svara: är Sverige så fattigt, att Sverige för att undgå utbetalning i kontant af detta relativt obetydliga belopp bör binda sin handlingsfrihet? Det blir ett starkt band, och vi böra icke binda kommande tider därmed utan mycket öfvertygande skäl. Och skälen här kan jag i stort sedt rubricera såsom »torde» och »det synes», öfver hufvud taget blott antaganden.

På dessa grunder synes det mig, som om konsekvensen bjöde, att Riksdagen icke inlåter sig på den del af förslaget, som afser aftalet med Grängesbergs- och Kiirunabolagen, men väl accepterar herr Bomans förslag om inköp af gruffälten. Jag yrkar alltså bifall till herr Bomans förslag.

Herr Fränckel: Inom denna kammare tyckas åsikterna vara alldeles eniga därom, att Svappavaara med hvad därtill hörer bör af staten förvärfvas. De olika meningar, som i detta afseende gjort sig gällande, röra frågan: bör staten inköpa och betala direkt, eller bör staten förbinda detta köp med ett aftal med de redan existerande malmbolagen? Jag ber de herrar, som förfäktat den åsikten, att staten bör köpa direkt, betänka konsekvenserna af ett sådant förslag. I parentes kan jag nämna, att på grund af dessa konsekvenser, hvilka också framhöllos inom utskottet, de reservanter, som herrarna här se nu icke vilja vara med på utskottets förslag, hellre yrkat rent afslag än ett direkt köp. Det kan jag förstå.

Hvad är meningen, om staten nu förvärfvar Svappavaara med hvad därtill hörer och betalar 8½ miljoner kronor? Jo, naturligtvis att staten vill, på samma sätt som skett med Luossavaara, behålla den malmtillgång, som här finnes, för sitt eget behof, eller att de här förefintliga malmerna, hvilka i hufvudsak äro särdeles lämpliga för vår svenska järnhandtering, böra såsom lager förvaras, ty det kan väl icke vara herrarnas mening, som vilja köpa direkt, att staten skall först utbetala 8½ miljoner kronor, sedan bygga en järnväg och börja med brytning af en malm, som icke lämpar sig för skeppning, utan för egna behof i framtiden. Jag hemställer då till herrarna, huruvida icke det aftal, som föreligger, gestaltar sig både ekonomiskt och praktiskt mycket fördelaktigare.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

Hvad är det jag gör, om jag går in på statsutskottets förslag? Jo, jag förvärfvar Svappavaara därigenom att jag upptägar 4½ miljoner ton mera ur Grängesbergsbolagets grufvor, än jag förut tänkt. Jag har direkt icke att göra med hvilka summor jag betalar för Svappavaara och Leveäniemi, utan jag får betala detta på det sätt, att jag medgifver 4½ miljoner af de 9 miljoner, bolaget skulle få ytterligare bryta på de förut upptagna fälten.

Nu säger man, att staten lämnar från sig sin handlingsfrihet. Kan det verkligen vara herrarnas mening, att staten skulle förvärfva Svappavaara utan att aftal göres angående brytning af malmen därstädes och sedan utskeppar Svappavaaramalm i konkurrens med de existerande bolagen? Meningen är väl icke att sätta ned priset på malmen för utläningarna? Samma mening yttrades i fjol, det ansågs då såsom ett hufvudskäl, hvarför man genom det nya kontraktet medgaf en större brytning, att staten skulle få inkomst på den malm, som exporterades. Detta vore just ett sätt att bereda inkomst åt staten, om den själf uppträdde som konkurrent! Sannolikt är, att ett af hufvudskälen, hvarför Gellivarebolaget ville vara med om ett så beskaffadt aftal — jag kan icke bedöma i hvad mån vinsten är stor eller liten — var den omständigheten, att man fruktade för konkurrens, och att denna fara blefve undanröjd genom aftalet.

Jag ber herrarna betänka, huru mycket dyrare en likvid med 8½ miljoner kontant blir än detta aftal. Man skulle lägga ned dessa 8½ miljoner i gruffälten, men ej vara berättigad att bryta samt förränta dessa 8½ miljoner förrän vid den tid, då våra malmer i mellersta Sverige tagit slut, så att man behöfver förstärkning från dessa grufvor. Med ränta på ränta kommer man då upp till 30 miljoner. Anse herrarna det vara klokt att under närvarande förhållanden öka annuiteterna å våra utländska lån med sådana belopp? Herrarna veta, på hvilken ståndpunkt jag stod i fråga om det förra förslaget. När jag läst detta förslag, fann jag det vara mycket lyckligt hopkommet, och jag tror således, att vill man allvarligt förvärfva dessa malmfält, vill man, att staten skall hafva fria händer, bör man godkänna statsutskottets förslag.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Håkanson: Den siste ärade talaren frågade, hvad meningen var, om man skulle utbetala dessa 8½ miljoner kronor och hafva malmen på lager. Därpå yttrade han ungefär det samma, som herr statsrådet förut sagt, eller att det förmodligen vore meningen att bygga en järnväg och bryta malm. Jag har icke hört någon af dem, som hafva samma åsikt som jag, säga, att här vore fråga om att bygga någon järnväg till Svappavaara. Vi hafva endast uttalat, att då det dröjer många år, innan

malmbolagen kunna bryta och utfrakta de malmkvantiteter, som de enligt förra årets aftal äro berättigade att bryta och utfrakta, så brådskar det icke med att gifva dem ökade rättigheter. Huru frågan om malmbrytningen vid Svappavaara skall lösas, det är en sak, som nu icke behöfver afgöras.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget*

*Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

Herr Wallenberg: Sysslande med grufaffärer har ett för- underligt inflytande på folk. De bli alldeles som berusade. En annan företeelse är också påfallande, nämligen att i dylika frågor uppträder alltid ett stort antal sakkunniga. Den sistnämnda om- ständigheten gör, att äfven jag dristar att yttra mig i frågan.

Jag vill först meddela kammaren, att svenska regeringen äger i detta ögonblick inom sig en person, så sakkunnig och hemma i affärer, att, när jag tänker tillbaka, jag icke kan på- minna mig, att svenska regeringen någonsin förut har haft en sådan förmåga. När han en gång afgår, kommer det att dröja länge, innan man ånyo får en så kvalificerad person inom rege- ringen. Jag menar hans excellens statsministern. Han lyckades i föl efter otaliga strider och efter då föreliggande omständighe- ter lösa den norrbottniska malmfrågan på ett för svenska staten särdeles lyckligt sätt. Det är visserligen sant, att jag för min del icke i allo gillade den princip, som där applicerades, ty det hette icke då: »do, ut des», utan det var endast fråga om att taga. Den gamla häfdvunna äganderätten trädde på ett ganska betänkligt sätt för nära. Emellertid kan det icke bestridas, att icke aftalet var *mycket* fördelaktigt för svenska staten. Rege- ringen har i det aftal, som nu föreligger, tillämpat samma prin- cip, nämligen att göra en god affär för svenska staten utan att det skulle kosta staten något nämnvärdt.

Alla tyckas vara ense om, att svenska staten skall köpa dessa gruffält, meningarna skilja sig endast i afseende å betal- ningssättet. Det betalningssätt, som regeringen föreslagit, förstår jag, och det tilltalar mig, ty genom att använda detta betalnings- sätt vet svenska staten precis hvad den betalar för dessa malm- fält, eller i det närmaste ingenting. Dessutom vinner man den fördelen, att man i de tider, som nu äro, icke behöfver öka vår statsskuld och betala ut en årlig annuitet utan att få en mot- svarande inkomst. Man slipper att låna för ett ändamål, som möjligen i framtiden blir produktivt, men för närvarande icke är det. Annuiteten på de 8½ miljonerna efter 4 procent ränta och en half procent amortering blir 380,000 kr. om året, och den skall utgå, utan att motsvarande belopp ingår till statskassan.

De skäl, som tala för, att denna affär skall göras, äro dels det beslut, som Riksdagen fattade år 1901 att för sin del med- gifva koncession å järnväg mellan statsbanorna och Svappavaara malmfält, och dels att, som vi alla veta, utlåningar hafva afse- värda fordringar hos detta malmbolag.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

Vi kunna i detta land lagstifta äfven i den riktningen, att den enskildes äganderätt trädes för nära, men vi ha icke hunnit så långt, att vi kunna tillintetgöra den utländska äganderätten. Jag misstänker, att utlänningarna komma att häfda sin ägande- och fordringsrätt alldeles oberoende af svenska lagar och förordningar. Ett ytterligare skäl, hvarför vi böra biträda det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, är, att det väl icke är meningen, att svenska staten skall börja idka grufdrift eller lämna den till andra än dem, som nu hafva grufdriften i Norrbotten om hand, för att etablera en konkurrens, hvars följd naturligtvis blir en nedsättning af malmpriset. Hvem får lida däraf? Jo, landet i sin helhet genom minskad export och staten, som delägare i Norrbottens malmfält.

Jag tillåter mig att yrka bifall till statsutskottets förslag, hufvudsakligen på de skälen, att här veta vi, hvad affären kostar oss, för denna åtgärd behöfver icke staten vidkännas någon improduktiv annuitet, och vår export kommer under för öfrigt nu gynnsamma förhållanden att ökas.

Herr Boman: Blott några ord med anledning af den siste talarens yttrande. Jag tror tvärtom, att man mera säkert vet, hvad $8\frac{1}{2}$ miljoner äro än hvad man vet om 5 miljoner plus den fördel, som grufaktiebolagen skulle få. Den siste talaren, som ju är en framstående finansman, sade, att just vid dessa konjunkturer vore det gynnsamt att icke få en stor annuitet. Jag undrar, om det icke vid nuvarande konjunkturer skulle vara önskligt att åstadkomma en utländsk upplåning af hela beloppet, $8\frac{1}{2}$ miljoner, då ju en stor del af dessa penningar åter skulle gå ut ur landet, så att det skälet, som den ärade talaren åberopade, tror jag icke är så klart.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Törneblad: Då jag inom utskottet deltagit i den sista behandlingen af detta ärende, skall jag be att få säga några ord.

Åtskilliga af herrarna hafva med skäl framhållit, att svenska staten bör bevara sin handlingsfrihet. Detta kommer staten att göra så till vida, att dessa malmfält bevaras i orubbadt skick åt staten och med full nyttjanderätt efter en tid. Men svenska staten bevarar sin handlingsfrihet äfven därutinnan, att det i närvarande stund är lättare att göra upp med Grängesbergsbolaget än det blir, efter det staten har köpt malmfälten. Ty Grängesbergsbolaget påverkas nu af fruktan för konkurrensexport och den kan icke undvikas, om koncession medgifves. Koncession kan icke nekas, om icke staten köper. När nu staten köpt, kommer Grängesbergsbolaget att resonera på följande sätt: Staten har nog fältet, men staten bygger icke banan, det aktar

sig nog staten för, ty den vill icke konkurrera med oss; då sätta vi våra villkor på helt annat sätt än nu. Jag tror därför, att det är klokast att göra upp affären nu.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Det var verkligen min afsikt, då jag gick hit i dag, att icke yttra mig i den föreliggande frågan, men diskussionen har tagit en sådan riktning, att jag tror mig icke böra underlåta att säga några ord.

Från denna plats har nyss, om jag hört rätt, förklarats det vara synnerligen önskvärdt, om i närvarande stund verkställdes en utländsk upplåning, och att det är mycket förmånligare att låna 8 $\frac{1}{2}$ miljoner än 5 miljoner kronor. Det är allt si och så med den saken. Ett är att låna och ett annat att betala igen. Jag har på sista tiden till följd af yttranden i diskussioner och i pressen börjat tro, att man alldeles eller åtminstone väsentligen lämnar å sido den senare delen af frågan. Det är, mina herrar, för oss af yttersta vikt att ställa så till, att vi hafva medel för att täcka annuiteterna på de utländska statslån, som vi redan nu hafva och kunna komma att taga upp. Hvad kan det då vara för fördel med att öka vår statsskuld med 3 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor utöfver hvad som är nödigt?

Nu har jag hört, att detta skall vara ett relativt ringa belopp. Ja, nuförtiden är ju allting i penningväg så ytterligt ringa; hvad som för några år sedan ansågs för stora summor är numera, snart sagdt, utan betydelse. »Vi hafva ingen rädsla alls för att sätta oss i skuld», säges med största pondus och framhålles t. o. m. såsom höjden af finansiell vishet. »I hvarje fall ha vi ingen rädsla för att upptaga utländska lån.» Javäl, men när vi skola betala ut våra annuiteter, ställer sig saken något annorlunda.

»Dessa 3 $\frac{1}{2}$ miljoner mer eller mindre spela ingen roll.» Men hvad är det, som spelar en roll? I ena fallet köper staten en affär, som den skall omhändertaga, och i det andra fallet får staten göra upp med ett bolag, som tar hela risken. Staten riskerar i senare fallet ingenting och får dessutom en säker inkomst, på sätt af kontraktet tydligt framgår. Det vill därför synas mig, som man gjorde klokt uti att något tänka sig för, innan man skuld-sätter sig mer än hvad som är oundgängligen nödvändigt.

ICke förnekar jag, att vi för produktiva ändamål behöfva upptaga lån, jag har endast velat varna för att med glädte mod beträda lånevägen, när det icke kräfves. Hvar och en, som tagit del af detta kontrakt, måste säga, såvidt jag förstår, att statens intressen här blifvit tillvaratagna och på ett skickligt sätt tillgodosedda, då staten endast beredts fördelar *utan någon risk*. Det är den yppersta affär man kan göra. Kan någon af herrarna säga mig en bättre affär? En förständig affär gör man, om man

Angående inköp för statens räkning af aktiebolaget accepterar detta förslag. För mig vill det synas, som om alla skäl tala för att godkänna statsutskottets hemställan, till hvilken jag yrkar bifall.

Svappavaara malmfält tillhöriga grufvor m. m.
(Forts.)

Herr Håkanson: Jag vill endast med anledning af den siste ärade talarens anförande säga, att jag förmodar, att de 3 $\frac{1}{2}$ miljoner, som han talade om, väl i hvarje fall måste upplånas. Jag kan icke se, att det blir stor skillnad för staten, om ett enskildt bolag, i hvilket staten är delägare, lånar dem i utlandet eller om staten själf lånar. Det har på senare tider skarpt klandrats, att den enskilda låneförmedlingen gått direkt till utlandet i stället för att gå genom riksbanken eller riksgäldskontoret, och man finge enligt vårt förslag en garanti i detta hänseende.

Herr statsrådet grefve Hamilton: Blott några ord med anledning af hvad herr Håkanson yttrade, icke i det sista, men i det näst sista anförandet.

Jag tillät mig framhålla, att jag kunde icke tro annat, än att de ärade herrar, som yrka på, att staten nu skall betala ut dessa 8 $\frac{1}{2}$ miljoner, i själfva verket stå på samma ståndpunkt som herr Branting och hans medmotionär. De önska, att banan så snart som möjligt bygges till Svappavaara och att malmen där skall exploateras. Herr Håkanson säger, jag ber få fästa uppmärksamheten därpå, att »ingen i denna kammare, som står på herr Bomans sida, har yrkat på, att banan skall byggas till Svappavaara, vi vilja endast, att staten icke skall binda sina händer.»

Hvad är meningen med att tala på det viset? Om staten icke bygger banan till Svappavaara, så är det ju staten alldeles likgiltigt, om den binder sina händer med afseende å exporten därifrån. Nej, det hänger icke ihop, utan anledningen måste vara en annan. Den kan icke vara en annan än den, att herrarna anse det vara olämpligt att använda Kiirunabolaget som mellanhand. Ni, mina herrar, som yrka på detta, vilja ovillkorligen, att staten skall föra en sådan malmpolitik, att den tager upp och exploaterar dessa grufvor, Mertainen, Svappavaara och Salmivaara, och på det sättet visar, att staten har fria händer. Men icke skall man tala om, att staten icke skall binda sig, och på samma gång protestera mot, att man bygger en bana till dessa malmfält.

Herr Cavalli: Jag måste svara den ärade representanten för Älfsborgs län, som gaf mig ett svar. Jag framhöll, som det förefaller mig, tämligen tydligt, att det finnes två moment i en låneaffär. Det ena är att låna och det andra att betala igen. I den replik jag fick, talade han endast om att låna, men glömde bort den senare delen. Jag torde måhända icke hafva tillräckligt

tydligt uttryckt mig första gången, men det gifves en liten skillnad i herr Håkansons och min tankegång. I det ena fallet, nämligen om bolaget lånar dessa 3½ miljoner — om det lånar dem från utlandet eller kan skaffa inländska penningar, vet icke jag, den ärade representanten tycks ha bättre reda på det än jag — blir det *bolaget*, som får betala annuiteterna, i det andra fallet blir det *herr Håkanson och jag och öfriga skattdragande*, som få betala dem, ända till dess att affären ger inkomster.

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

Herr Enhörning: Herr grefve och talman! Herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrade under sitt nästföregående anförande, att de, som följa herr Boman, skulle gärna se, att frågan fölle. Men så är icke förhållandet. Vi hafva ju tydligt uttalat oss för ett inköp af dessa malmfält, och vi hafva ett så stort förtroende för regeringen, att vi vilja lämna regeringen fullmakt in blanko för detta inköp, under förmodan, att regeringen sedermera inkommer med något förslag, som den kan finna lämpligt för tillgodogörande af dessa rikedomar utan årlig ränteförlust för staten. Det är från min synpunkt icke alldeles onöjligt att upptaga eu bana till Svappavaara och de andra malmfälten, när tiden därför kan vara inne, och under tiden är det ju ej något, som hindrar att medgifva Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag rätt till större export för att på så sätt täcka den årliga räntan och annuiteten å det nya lånet. Jag ser icke någon förfärligt stor fara däruti, att det blir tvenne stora exportörer af malm från Norrbotten. Konkurrenterna skulle då bli staten och de med staten nu samverkande bolagen, af hvilka staten redan äger hälften, och under dylika omständigheter förefinnes ju icke den minsta anledning till oro för någon som helst konkurrens på den utländska malmmarknaden. Huru förhåller det sig väl med trävaruexporten? Det finnes öfver ett hundratal trävaruexportörer, utan att från statens sida någon fruktan däröfver försports. Om staten nu öfverlämnar dessa malmtillgångar i ett enskildt bolags händer och således monopoliserar så godt som all malmexport från Norrbotten, kan staten likaväl öfverlämna sina skogar åt trävarubolagen för att på ett förnuftigt sätt exploatera dem.

Doktor Cavalli hade en viss rädsla för att vidtaga några ytterligare låneoperationer. För min del kan jag icke finna, att vi behöfva vara så synnerligt rädda därför äfven i dessa tider — då vi göra det för ett produktivt ändamål. Rädda gossar äro vi icke, och allra minst tyckes mig den ärade ordföranden i bevillningsutskottet vara det. Eljest stode han icke i spetsen för riksgäldskontoret, som nu kräfver en man med framsynt blick för de finansiella krafven.

Jag yrkar fortfarande, herr grefve och talman, bifall till herr Bomans förslag.

Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.

(Forts.)

Herr Magnuson: Jag skall bedja att i korthet, särskild^t på grund af det sista anförandet, få säga, att jag obetingad^t ansluter mig till utskottets förslag. Jag hade icke tänkt att uppträda i denna fråga, men vill nu hafva utsagdt, att jag visserligen icke var någon beundrare af den transaktion, som i fjol gjordes i fråga om grufköpen, och att jag delvis af samma orsaker icke heller nu vill vara med om att utvidga statens grufinköp med utsikt, att staten uppträder som industriidkare och exportör på detta område. Men jag tror, att så blir händelsen, om herrarna bifalla herr Bomans förslag.

Den kombination, som gjorts beträffande detta köp, anser jag dock vara ganska lyckligt funnen. För mig ställer sig frågan på detta sätt. Svappavaara får ligga obrutet tills vidare. En mot köpet delvis svarande kvantitet malm får däremot brytas och exporteras från andra under arbete varande malmfält. Staten förvärfvar Svappavaara och Leveäniemi för 4½ miljoner ton malm, som få exporteras från Kiirunavaara eller Gellivare malmfält. Köpeskillingen för de förstnämnda malmfälten erlägges sålunda till stor del af Luossavaarabolaget. Detta är obestriddligen för staten ekonomiskt fördelaktigt, och vidare — hvilket jag under nuvarande förhållanden och med hänsyn till den rådande penningställningen anser vara alldeles riktigt — slippa vi att anlägga ännu en dyr och lång järnväg i Norrbotten, åtminstone under de närmaste åren.

Mot den utsträckta brytningen vid Kiirunavaara — en ökning af 9 miljoner ton under den långa perioden 1915—1932 — har jag alls inga betänkligheter hvarken såsom järntillverkare eller god svensk patriot, och jag hoppas att bli ansedd såsom sådan, oaktadt jag nu ansluter mig till regeringens och utskottets förslag och därmed vill bidraga till att vi betala detta köp med export af ytterligare malm från Kiirunavaara eller Gellivare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkter yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Boman*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan i punkten a) oförändrad och i punkten b) med den ändring, att orden »fem miljoner» utbyttes mot »åtta och en half miljoner», samt afslå utskottets hemställan i punkten c).

Sedermera gjorde herr talmannen proposition jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse proposition på bifall till hvad utskottet hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 187, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
inköp för
statens räk-
ning af aktie-
bolaget
Seappavaara
malmfält till-
höriga gruf-
vor m. m.*

(Forts.)

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan i punkten a) oförändrad och i punkten b) med den af herr Boman föreslagna ändring samt afslås utskottets hemställan i punkten c).

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—78;

Nej—25.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 27 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 188 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning af Strömsholms kanal m. m.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

I en till Riksdagen den 27 mars 1908 affåten proposition, n:o 123, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen:

att, med godkännande af det i statsrådsprotokollet intagna förslag till kontrakt angående förvärfvande för Kungl. Maj:ts och kronans räkning af Strömsholms kanal och viss annan Strömsholms nya kanalbolag tillhörig egendom, medgifva, att Kungl. Maj:t ägde i enlighet med samma kontrakt träffa öfverenskomelse med kanalbolaget om förvärfvande för statsverkets räkning af den i kontraktet angifna egendom, med rätt för Kungl. Maj:t att i kontraktet vidtaga de formella ändringar, som kunde finnas påkallade;

att bemyndiga riksgäldskontoret dels att till kanalbolaget i enlighet med kontraktet utbetala köpeskillingen, 323,400 kronor, dels att till handels- och sjöfartsfonden öfverlämna ett belopp af 54,000 kronor, motsvarande bolagets återstående skuld till denna fond, dels ock att inlösa bolagets återstående obligationslån 22,000 kronor;

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

att medgifva, att statskontoret finge öfvertaga förvaltningen af kanalens reparationsfond, och att för sådant ändamål de värdehandlingar, hvori fonden vore placerad, från riksgäldskontoret öfverlämnades till statskontoret;

(Forts.) att besluta, att kanalverkets årliga nettobehållning skulle öfverlämnas till statskontoret för att ingå bland statsverkets inkomster; samt

att medgifva, att kanalen och den öfriga egendom, med undantag af ömförmda reparationsfond, som genom kontraktet af staten förvärfvats, finge, intill dess annorlunda blefve beslutadt, stå under den förvaltning Kungl. Maj:ts bestämde, äfvensom att kostnaderna för kanalens förvaltning och underhåll m. m. finge bestridas af kanalverkets inkomster.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angifna grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet är ju enhälligt i afseende å den föreliggande frågan, och det lider mot riksdagens slut, så kammaren kanske kunde hafva det anspråket på mig, att jag toge mitt nederlag med tystnad. Jag skall icke heller säga många ord, men jag har dock velat framhålla, att det jag beklagar är icke så mycket själfva afslaget som dess mer den form, under hvilken det skett, i det att utskottet totalt underkänt såväl värdet af mitt omdöme som värdet af mina beräkningar och att utskottet så att säga sökt aldeles omöjliggöra, att denna fråga åter må komma fram i någon form. Det är detta jag anser vara skada. Här är dock förhållandet i korthet det, att staten skulle betala icke fullt 400,000 kronor. För detta skulle staten erhålla icke mindre än 317,033 kronor 33 öre i fullgoda värdepapper, 56,500 kronor i inventarier, redskap och materialier och därjämte 3 egendommar, taxerade till 100,500 kronor, allt detta således sammanlagdt betydligt mer än hvad staten skulle betala. Dessutom skulle staten på köpet, så att säga, få hela kanalen med slussverk och byggnader, Borgås hamn och lastageplats samt Borgås bro äfvensom åtskilliga ganska värdefulla vattenfall. Jag har ansett det vara en riktig *princip* att staten söker blifva ägare af vattenkommunikationsleder, icke så mycket för att därmed göra affär som för att hålla dem uppe.

Här är det ju fråga om en gammal segelled af ganska stor betydelse för de orter, i hvilka den går fram. Den kan på grund af föreliggande förhållanden faktiskt icke drivas med fördel af de enskilda ägarna. Men däremot kan det hända, att kringliggande järnvägsbolag finna med sin fördel förenligt att förvärfva kanalen — för att lägga ned den och på så sätt få hela frakten

på järnvägarna. För min del har jag ansett, att det vore stor skada, om så skulle ske, och därför har denna proposition framlagts, som ju faktiskt, om man icke ser på de förhållanden utskottet berört, ovillkorligen måste anses föreslå en ganska god affär, ja, rent af en present till staten, kan man säga.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

Nu hafva de värderingsmän, som afgifvit yttrande häröfver — och de äro fullt sakkunniga personer — vitsordat, att kanalen är väl underhållen, att där lagts ned mycket och hvad som är fullt behöfligt, så att det icke behöfver göras något vidare med den. De hafva likväl framhållit såsom önskvärdt, att man vidtager en ytterligare förstärkning af vissa kanalbankar samt förstärkning af kanalsidorna under vatten i de grädda kanaldelarna medelst stenskoning äfvensom att åtskilliga upprensningar företagas. Kostnaden härför, hvilken emellertid icke behöfver ske för närvarande, hafva de värderat till 120,000 kronor.

Jag har låtit en annan också mycket sakkunnig person efteråt granska dessa siffror, och han har sagt, att det är utan tvifvel för högt beräknadt. Det kan gå för mycket billigare. Men 120,000 kronor är nu den siffra man härvidlag har att röra sig med.

Nu säger emellertid utskottet, att förslaget bör icke bifallas, ty i olikhet med departementschefen tror utskottet, att man kan vara alldeles öfvertygad om »att, i händelse kanalen kommer i statens hand, ej blott förvaltningskostnaderna skulle blifva afsevärdt högre än nu, utan ock anspråk på kanalledens försättande i fullt tidsenligt skick komme att framställas och äfven göra sig gällande». Och så afstyrker utskottet propositionen under åberopande af och med varning för de *betydande* utgifter och *stora* uppoffringar, som härigenom skulle ådragas statsverket. Jag betvivlar nu icke alls, att, om kanalen kommer i statens hand, man naturligtvis kraftigare skall påyrka farledens upprensning, och möjligen kan den lilla kår af tjänare, som är anställd vid kanalen, framställa litet större anspråk på lön, men hur man i all rimlighets namn behöfver så starka ord som »betydande utgifter» och »stora uppoffringar», kan jag icke förstå. Äfven om utskottet skulle hafva alldeles rätt, är det säkerligen icke stora summor det gäller. Staten bör låta sig angeläget vara, tror jag, att denna för kringliggande orter nyttiga, uråldriga farled uppehålls. Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Friherre Palmstierna: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har visserligen redan framhållit betydelsen af Kungl. Maj:ts förslag och hemställt om bifall till detsamma, men

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

då jag tror, att frågan nu borde ordnas, skall jag anhålla att också få yttra ett par ord.

Såsom herr statsrådet redan framhållit, säger utskottet, att det i motsats mot departementschefen hyser »den uppfattningen, att förvärfvandet af kanalen skulle, ur ren affärssynpunkt betraktadt, visa sig vara för staten förlustbringande». Ja, affären är, såsom också nyss nämndes, ungefärligen i runda tal den, att staten skulle betala ut nära 400,000 kronor och få valuta för 500,000 kronor! Det vill säga i den valutan är inberäknad en reparationsfond på 300,000 kronor i värdepapper, som förvaras i riksgäldskontoret, äfvensom dessa inventarier, redskap och materialier för 56,000 kronor samt jordvärden till 100,000 kronor och vattenfallen. Vattenfallen äro nu utarrenderade för 16,000 kronor, och man vet, huru dessa framdeles komma att stiga i värde. Allt detta skulle man nu få förutom kanalen.

Då är frågan: bär sig kanalen eller icke? Nu amorterar den i alla fall 13,000 kronor om året, 9,000 på ett håll och 4,000 på ett annat. Besiktningsmännen hafva också sagt, att inkomsterna torde kunna beräknas till ungefär 65,000 kronor och utgifterna till 45,000 kronor; således kunde kanalen rendera omkring 20,000 kronor om året, eller om man låter reparationsfonden vara kvar, skulle den i alla fall gifva 6,000 kronor om året till reparationer mer än vanligt.

Herr statsrådet framhöll också, att det påpekats, hurusom kanalen kan anses vara väl underhållen. Frågan blir då, hvarför vilja aktieägarna sälja företaget, hvarför hemställa de till staten att köpa kanalen? De hafva flera skäl härtill. Ett af dessa är, att där är samlad en reparationsfond på 300,000 kronor, som staten genast skulle kunna få för att betala köpet med, men som aktieägarna själfva icke få röra, förrän mycket stora reparationer påfordras. Detta har nu icke behöft ske, och därför ligger nu denna fond där, som de visserligen få ränta på, men som i alla fall är fastlåst för dem.

När det nu ligger 9 stycken stora bruk utefter kanalen, hvilka i många år haft den allra största fördel af densamma, hur kan det då komma sig, att kanalen icke bär sig? Jo, detta beror därpå, att fem järnvägar sökt upp bruken, och några af dessa järnvägar gå rent af öfver kanalen på broar. En bro användes icke blott för tågens framförande öfver kanalen, utan t. o. m. växling äger rum på densamma, så att kanaltrafiken icke får mer än 4—5 timmar om dygnet till sitt förfogande. Detta har staten tillåtit. Jag vill därför påstå, att staten har stora förbindelser till kanalbolaget, när staten utan ersättning till bolaget tillåtit, att så många järnvägar gå icke blott utefter, utan rent af tvärt öfver kanalen, så att de hindra kanalfarten. Och hur skötes nu för resten dessa järnvägar! Jo, under sommaren, då kanaltrafiken pågår, sänka järnvägarna frakten från bruken, hvilket gör, att

kanalbolaget också måste sänka frakten, men så fort det fryser till, höja järnvägarna taxan. Skulle nu kanalen slås ihjäl, så finge bruken nog lära sig att betala frakt! Sedan den femte järnvägen är 1899 tillkommit, har kanalbolagets inkomst på 4 år sjunkit med 60 %. Detta har dock inträffat på grund af att staten tillåtit dessa järnvägar gå fram där, utan ersättning för kanalen och utan att förbehålla sig, att taxorna skulle blifva jämna.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms-
kanal m. m.*

(Forts.)

Nu säger utskottet, att det blir så stora pretentioner på staten, ifall den skulle öfvertaga kanalen, så att det blefve för dyrt; man kunde väl eljest tänka sig, att staten skulle hafva någon rygg, så att den icke precis behöfde falla undan för alla pretentioner, som komma fram!

Staten har, enligt min uppfattning, således genom att släppa fram alla dessa järnvägar därstädes utan någon ersättning för kanalbolaget och genom att tillåta järnvägarna att ställa sina taxor huru som helst, så att de under sommaren, som sagdt, konkurrera med låga fraktsatser, medan de taga igen det på vintern med höga fraktsatser, stor skuld i bolagets nuvarande svårigheter. Då härtill kommer, att den kungl. propositionen är tillstyrkt af alla myndigheter som nu haft med saken att göra, och de äro icke så få, samt att Riksdagen redan beslutat inrättandet af en vattenfallsstyrelse, som skulle hafva hand om kanalerna, hemställer jag, herr grefve och talman, om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, eller hoppas jag åtminstone, att, om den blir afslagen, den må komma igen till nästa år.

Grefve Lewenhaupt: Herr talman, mina herrar! Det är mycket beklagligt, att utskottet ägnat denna fråga en så lätt behandling, som det gjort. Man märker också tydligt, att utskottet icke haft att tillgå någon i egentlig mening sakkunnig ledamot, som kunnat upplysa utskottet om den stora betydelse, som den ifrågavarande kanaleden har för hela den kringliggande orten, för Västmanlands bergslag och för Dalarnes bergslag likaså.

Som vi alla veta, har denna kanal synnerligen gamla anor. Redan i midten af 1700- talet började man att göra förarbeten för den ifrågavarande kanalen. Först byggdes den ju i ganska anspråkslös skala, men den utvidgades sedermera till sin nuvarande storlek.

Vid början af 1840-talet blef denna trafikled genom särskilda privilegier och statsunderstöd garanterad den hjälp, som den då fick, och utfördes i enlighet med det upprättade byggnadsförslaget, så att den i början af 1850-talet stod färdig. På den tiden funnos inga järnvägar i Bergslagen. Norbergs järnväg var den första, som byggdes där, och den byggdes, vill jag minnas, i midten af 1850-talet; anlades för att frakta ned malm från Norbergs grufvor till kanalen för vidare befordran.

Behovvet vid de stora bruken voro på den tiden mycket

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts).

små och anspråkslösa mot hvad sedermera blifvit förhållandet beträffande behovet af malm, och kanalen kunde på den tiden fullgöra alla de funktioner, på hvilka man billigtvis kunde hafva anspråk. Så började emellertid de stora järnvägsföretagen i mellersta Sverige. År 1876 blef Stockholm — Västerås — Bergslagens järnväg färdig att förbinda Köping med Stockholm och Tillberga med Norbergs gruffält. Det kan man säga var det första kraftiga grundskott, som kanalen fick, i det att rentabiliteten då började aftaga. Efter byggandet af denna järnväg blef det i midten af 1890-talet beslutadt, att en ny järnväg skulle anläggas mellan Krylbo och Örebro, hvarigenom en högst väsentlig trafik afledes ifrån kanalen. Sälunda erhöll Fagersta med flera bruk på denna väg sitt malmbehof, som förut fraktats på kanalen. Så kom ytterligare för några år sedan ett nytt järnvägsföretag till stånd, nämligen Engelsberg — Ludvika — Björbo-banan, som Stockholm — Västerås — Bergslagsbolaget byggde. Detta nya företag konkurrerade så kraftigt med kanalen, att kanalens trafikinkomster gingo ned på ett oroväckande sätt efter denna järnvägs fullbordande. Under de senaste åren har kanalen haft att kämpa med svårigheter, och staten har ju själf genom sina järnvägsanläggningar i högsta grad bidragit till att kanalen icke kunnat uppträda konkurrerande. Det vore väl också därför logiskt rätt resonerat, att staten på något sätt borde gifva denna kanal led något soulagement för den stora förlust den lidit genom statens ingripande på trafikområdet dels direkt genom Krylbo Norberg, dels indirekt genom koncessioners beviljande till enskilde.

Det är ju alldeles klart och tydligt, att om det fortsätter på detta vis, dröjer det troligen icke länge, förrän kanalens styrelse icke ser sig i stånd att upprätthålla trafiken, därför att omkostnaderna vilja genom konkurrensen växa inkomsterna öfver hufvudet. Man vet ju alltid, att i en konkurrensstrid den svagare parten till slut blir utmattad och dödad, om den icke på något sätt kan stödjas; och om icke särskildt gynnsamma omständigheter inträffa, blir den slutligen tvungen att gifva tappt.

Nu har kanalstyrelsen vänt sig till staten och föreslagit, att staten skulle inköpa kanalen. Som vi veta, är kanalen af ganska stor betydelse för den ort, hvilken den genomlöper, särskildt för den nordligaste delen af Västmanlands och södra delen af Dalarnas bergslag, där kanalen har sin ändpunkt, nämligen vid Smedjebacken. Utefter hela denna kanalled har uppstått det ena större äfvensom mindre industriella företaget efter det andra, och de stora bruken hafva utvidgat sin rörelse, så att äfven de fortfarande behöfva anlita kanalen, fastän i mindre skala. Vi hafva t. ex. en pappersmassfabrik längst ned bland de stora anläggningarna, vid Sörstafors. Atskilliga stora tegelbruk ligga också där omkring invid kanalen och hafva sin trafik på den. De stora järnbruken hämta icke allenast malm till någon del på

kanalen allt fortfarande, utan äfven kol från Smedjebacken och från Norrland, hvilka stundom lastas om vid kanalens andra ändpunkt, Strömsholm. Om kanalen nedlägges, kommer detta således att hafva en mycket ödesdiger följd för icke så få orter i Västmanland, hvilka hafva sin trafik på densamma. Då jag är representant för Västmanlands län, kan jag därför icke underlåta att påpeka detta befarade förhållande, på det att Första Kammararen bör förstå, att det resultat, till hvilket utskottet kommit, icke alls har, som man säger, någon anslutning inom den ort, därifrån jag är, utan tvärtom följes där denna fråga med bekymmer för framtiden, därest kanaleden skulle upphöra.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.
(Forts.)*

Jag tycker för öfrigt också, att utskottets motivering är ganska mager. Den uppstår egentligen blott kanalens rentabilitet, men om vi se på den utredning, som finns i det afgifna utlåtandet från Kungl. Maj:t och kanalbolagets styrelse, visar det sig ganska tydligt, att staten skulle få skälig ränta: 4 procent beräknas på den inköpssumma, hvilken staten skulle erlägga. Tar man hänsyn till andra omständigheter, så stärkes man ännu mer i tron på den vikt, som bör fästas vid kanalens betryggande för framtiden. Utskottet nämner här t. ex., att det icke är något stort allmänintresse förbundet med kanalen; men hela denna betydande ort från Dalarne, från sjön Barken och ända ned till Mälaren måtte väl kunna sägas hafva ett allmänt och stort intresse af företaget. Där hafva vi dels den stora fabriksbefolkning, som lever på arbetet vid fabrikerna, dels landtbefolkning, som också har intresse af att fabrikerna hållas i gång, emedan de ha afsättning af råmaterial till fabrikerna och lifsmedel till arbetarne. Kan nu kanalen icke upprätthållas, är det mycket tvifvelaktigt, om fabrikerna kunna drifvas i den stil, som nu är förhållandet, ty de måste till stor del taga sitt råmaterial på kanalen.

Dessutom är att märka, att staten byggt andra kanaler. Staten har t. ex. byggt Trollhätte kanal, fastän den sedan öfverlämnade företaget till ett bolag. Staten har byggt och upprätthåller trafiken på Väddö kanal. Hvad låge då närmare till hands än att staten ville träda emellan här, när ett så stort intresse förefinnes, och taga hela denna kanalangelägenhet om hand, där staten kan erhålla företaget till sådant pris, att staten alls icke bör göra någon förlust, men betryggar förslaget för framtiden.

Utskottet slutar sitt yttrande med orden, att staten icke bör träda emellan för kanaldriftens uppehållande "och därigenom underkasta sig stora uppoffringar". Detta uttryck tror jag är mycket öfverdrifvet, ty det har alldeles tydligt med gjorda uträkningar påvisats, att staten skulle få 4 % på det kapital, staten skulle lägga ut. Jag kan således icke ansluta mig till hvad utskottet sagt hvarken i motiveringen eller i klämman.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka afslag på utskot-

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

tets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förevarande propositionen.

Herr Clason: Äfven jag skall i största korthet be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Det gäller ju här obestridligen en för de orter företaget berör synnerligen viktig trafikled, hvilkens åvägabringande och upprätthållande alltid hittills ansetts vara ett statsintresse, så att staten för den sakens skull gjort betydande utlägg. Det är vidare konstateradt, att det är staten själf, som genom att lämna koncession åt andra trafikleder, hvilka här icke blott verka konkurrerande, utan direkt hindrande, har gjort situationen för kanaldriften numera mindre gynnsam, ehuru det på samma gång icke lider något tvifvel, att den i statens hand fortfarande skulle kunna med fördel bedrivas.

Men det är också en annan omständighet, som här för mig verkar bestämmande, den nämligen att det enligt min uppfattning ur nationalekonomisk synpunkt är en mycket riktig tanke, att man så mycket som möjligt befrämjar vattenkommunikationerna i riket — en sak, hvilkens betydelse för öfrigt väl torde framträda vid jämförelse mellan förhållandena hos oss och åtskilliga andra länder — medan det däremot synes mig vara synnerligen olämpligt, om det skulle gå därhän att förut befintliga vattenkommunikationer skulle behöfva nedläggas.

Under sådana förhållanden vill jag som sagdt yrka bifall till den kungl. propositionen, och jag finner ett ytterligare skäl därtill i det faktum, att just under senare tid staten vid olika tillfällen gifvit mycket kraftiga handtag till förmån för gamla vattenkommunikationers upprätthållande.

Grefve Klingspor: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har jämte andra talare påpekat vikten och betydelsen af denna kommunikationsled och vikten för staten att äga densamma. Dessa talare hafva äfven påpekat den synnerligen fördelaktiga affär, som staten skulle göra, ifall staten inköpte Strömsholms kanal.

Det pris, som staten skulle betala, skulle ju, som herrarna se af den kungl. propositionen, vara 399,000 kronor, och för detta pris skulle, såsom nyss påpekades, staten få synnerligt stora fördelar, som skulle uppgå till väl samma värde. Visserligen är beräknadt, att driftkostnaderna skulle gå till 45,000 kronor och inkomsterna till 65,000 kronor, hvadan således skulle uppstå ett öfverskott för staten af 20,000 kronor; men nu är det ju vanligen så att, när staten öfvertager dylika företag, pretentionerna komma att höjas hos dem, som skola sköta verket i fråga, rätt väsentligt. Detta synes ock af den kungl. propositionen. Det är redan fråga om att öka aflöningen för ett par personer äfvensom att tillsätta en ny tjänst, och det kommer alldeles gifvet icke att stanna därvid,

utan i stället för de 45,000 kronor, som beräknats till underhålls- och driftkostnader af företaget, komma dessa med säkerhet att väsentligt ökas, kanske med 10- å 15,000 kronor. Dessutom är det en sak, som påpekas i den kungl. propositionen, nämligen att kanalen icke är i fullt tidsenligt skick. Den är visserligen i godt skick, men den behöfver hjälpas upp och när statsverket får hand om underhållet af en farled, är det gifvet, att staten vill underhålla den på ett fullt tidsenligt sätt. Då blifva omkostnaderna för kanalens sättande i stånd vanligen dyrare än man beräknat. Detta vet man af erfarenhet från flera föregående fall.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*
(Forts.)

Herr statsrådet nämnde bland annat, att det var en riktig princip att slå in på för staten att köpa sådana här företag som denna kanal, som man befarar eljest skall nedläggas. Jag befarar, att om staten skall fortgå på den principen, skall det blifva ganska dyrbart. Det finnes flera kanaler, som lida af konkurrens med järnvägar, och då skulle staten vara skyldig att köpa in äfven dem. Det skulle blifva ännu sämre affär än denna. På samma sätt kan man tänka sig, att, om staten lämnar koncession till en järnväg och denna skadar en annan järnväg, skall staten vara skyldig att inlösa den senare järnvägen. Det vore, som sagdt, ganska farliga konsekvenser, som skulle följa af en dylik princip.

Vidare sade herr statsrådet, att kanalen var af stor betydelse; men det kan man väl icke säga, att denna lilla kanal är. Den kan vara af betydelse för de bruk, som ligga däruppe, men om herrarna se på kartan, skola herrarna finna, att järnvägen går alldeles utefter kanalen och om kanaleden icke finnes, skulle man komma att använda järnvägen; och man skulle hafva lika mycket nytta af järnvägen, som man förut hade af kanalen.

Vidare sades det, att kanalen icke med fördel kunde drifvas af enskilda, men jag tror för min del, att den kan drifvas med större fördel af enskilda än om staten skulle köpa in den.

Det talades vidare om att det skulle vara för att reglera fraktsatserna, som man skulle köpa in kanalen. Sedan sjöfarten kommit i gång, sätta järnvägarna ned sina fraktsatser för att konkurrera med kanalen, men så fort det fryser igen, sätta de upp dem. Att staten skulle reglera dessa förhållanden tror jag blefve ganska kinkigt och skulle alldeles säkert blifva ganska dyrbart för staten. Hade staten kanalen i sin hand, skulle det sannolikt framställas ytterligare anspråk på nedsättning, som ju alldeles gifvet skulle medföra förlust.

Det har sagts af några talare, att detta skulle vara en så fördelaktig affär och att, om staten öfvertog kanalen, skulle detta blifva för staten mycket lukrativt, men det erkändes af talaren på västmanlandsbänken, att inkomsterna troligen icke skulle räcka till att betäcka utgifterna. Således erkändes det från det hållet, som man väl får tänka sig har ganska noga reda på denna

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*
(Forts.)

kanalväg, att man redan nu kan räkna med att inkomsterna icke förslå till utgifterna. Om staten köper kanalen, kunna herrarna vara öfvertygade om, att det inom några få år kommer att visa sig, att staten för densamma får rätt dryga utgifter, och därtill komma dessa konsekvenser, som följa med ett köp såväl af kanaler som äfven andra kommunikationsleder. Jag tror således, att det är ganska farligt för Riksdagen att i detta fall gå regeringens önskan till mötes.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Taube: Grefve Lewenhaupt nämnde, att det saknats sakkunskap vid bedömandet af denna fråga. Jag har icke varit med vid frågans behandling på afdelningen och kan således icke anse mig träffad, men jag vill nämna, att det funnits mycket stor sakkunskap på afdelningen, den största som kan presteras från denna kammare, men denne person är för närvarande icke här i kammaren. Han är bortrest.

Det är alldeles gifvet att, hvad denna fråga beträffar, herrar brukspatroner däruppe skola vara intresserade af att få en bra kanal i stället för en dålig. Det kan man förstå. Hvilka är det då, som från början nedpressat priset på denna kanal? Jo, herrar brukspatroner. Jag har äfven litet erfarenhet och känner till förhållandena däruppe. Det var de, som började med nedpressningarna. Vidare nämndes, att kanalen skulle lida så förfärligt mycket på Örebro—Krylbobanan. Det skulle vara bra roligt att få reda på detta. Järnvägen går öfver i närheten af Fagersta, men detta har såvidt jag kunnat finna — jag har varit distriktschef där i många år — icke åstadkommit någon förlust för trafiken. Kanalen är en härligt vacker turistled, det är icke fråga om den saken, men hafva vi råd att offra hundratusentals kronor på att göra kanalen i ordning för den sakens skull? Det förefaller mig alldeles omöjligt. Öfver hvad kanalen skulle kosta har gjorts mycket vackra beräkningar, och jag vill visst icke neka till att man kan räkna på det viset, men för att få kanalen i trafikabelt skick, om den blir en statsinstitution, kommer man enligt min uppfattning icke att nöja sig med att lappa på den gamla, utan det blir nog att bygga om kanalen vissa sträckor och förändra slussar o. d. Det är kolossala summor, som erfordras för detta. Därtill kommer, att hela den materiel, som går på denna kanalled är af den beskaffenhet, att den går nu, men blefve kanalen statens egendom, så blefve det andra båtar. Minsann dessa skopor finge gå där längre då. Det är som sagdt en alldeles för vidlyftig affär att kasta sig in på hastigt och lustigt.

Det talades om att kanaltrafiken hindras af tåg, men jag får säga, att icke större trafik än det är på Strömsholms kanal, så blir det icke, åtminstone där statsbanan skär kanalen, något vidare hinder, och de hafva för öfrigt varit så pass påstridiga

där, att staten fått lägga ut betydliga summor på duc d'alber för att icke genera dem. Det har redan kostat staten så stora summor, att staten icke bör kasta sig in i en så vidtgående affär som denna kommer att bli, om kanalen blir statens egendom.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

Det säges, att vi skola köpa kanalen därför att det uppstått konkurrens med Västeråsbanan, och det kan ju ingen förneka, att så skett, men skola vi taga kanalen, få vi taga Västeråsbanan också för att icke den skall bli lidande genom konkurrensen med kanalen.

Jag yrkar således afslag å den kungl. propositionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Berg, Lars: Det är visserligen redan mycket resoneradt i denna sak, och tiden och riksdagsarbetet är oss öfvermåktigt, så att vi säkerligen icke alla hunnit att taga del af alla de långa utlåtandena så noga, som önskligt varit, helst detta utskottets utlåtande verkligen öfverraskat mig och många andra. Jag lefde i den öfvertygelsen, att jag icke skulle behöfva taga till orda i detta ärende, utan att utskottets utlåtande skulle gå i den riktning jag anser vara den tekniskt riktiga, men då så icke är fallet, ber jag att få säga några ord.

Utskottet har behandlat frågan till utseendet mycket ytligt och som motivering, icke mer än framkastat några påståenden, liksom den siste talaren i första rummet talade om de fruktansvärdt hotande farorna för de oerhörda summor, som skulle behöfva nedläggas för att kanalen skulle motsvara anspråken på en kanal i statens hand. Men det är icke fråga om den saken här, huruvida kanalen skall ombyggas och hvad det kostar. Det hör icke hit. Kanalen är, som alla veta, och för hvilket här är utförligt redogjort, en gammal kanal, och den är icke tidsenlig, men den äger en riktning och följer ett vattendrag, som gör, att den är af stor betydelse nu och än mer för framtiden för den tunga trafiken från två af våra bergslagsprovinser rätt ned på Mälaren till hufvudstaden och vice versa. Den är således den enda naturliga transportvägen mellan dessa bergslager för en stor tung trafik för massproduktion och äfven för nya godsslag. Det är just det, som utgör dess stora betydelse, som icke får förbises. Alla utlänska kulturnationer hafva också redan länge insett, att järnvägarna ensamma icke kunna tillfredsställa ett lands behof af samfärdsmedel, utan dessa måste kompletteras med vattenvägarna. Järnvägarna, så utomordentliga häfstänger för kultur och handel de än äro, hafva dock en ganska begränsad radie, själfkostnadsradien. Utöfver den kommer man icke på järnvägarna. Men vattenvägarna, för så vidt de göras någorlunda tidsenliga, öfverträffa järnvägarna i 20 till 30 gånger lägre fraktsatser eller själfkostnad. På en 15,000 tons ångare kan man föra t. ex. jordbruksprodukter från de aflägsnaste världsdelar och till Stockholms

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*
(Forts.)

stad för några öre pr kg. Det har sagts från denna plats förr, att man t. o. m. från England transporterat gods till hamnkaj vid Bottniska viken för samma pris, som det kostat att köra varan 300 meter från samma kaj till stadens torg. Man har insett betydelsen af detta i andra länder och man har till och med i Amerika och Frankrike tillsatt stora kommissioner för att utreda och jämföra dessa samfärdsmedel, och man har i det sistnämnda landet beviljat ända till en milliard till vattenvägar just därför att de bilda de bästa tillförselleder till redan befintliga järnvägar och hjälpa dem i deras transportarbete.

Dessutom tillkommer här, och det ber jag herrarna iakttaga, att hela den omtalade faran för att vi skola behöfva lägga ned ofantliga kostnader på ombyggnader ligger i vår hand att bestämma och begränsa, när tiden är inne att en sådan stor transportrörelse, eu sådan industri, kan komma att uppstå, hvilket säkerligen icke skulle dröja alltför länge. Vi böra till dess åt staten bevara de af naturen anvisade lägenheterna till dessa ytterst viktiga och välsignelserika vattenvägar för konkurrensen med utlandet.

Därtill kommer en gammal historia, och det är de stora trusternas krig på lif och död med andra mindre mäktiga intressen, som komma i strid med dessa. Det är en historia, som visat sig öfver hela världen. Järnvägarna hafva slutligen flerstädes kunnat fördärfva, mörda vattenvägarna, exempelvis i England och delvis äfven i Amerika, men nu börjar man göra motstånd. De hafva efter tariffkrig ruinerat och inköpt samt slutligen igenfyllt kanalerna för att lägga järnvägar på kanalbankerna eller lägga chausséer på dem för att med säkerhet kunna begrafva dem, och för att blifva fria från den farliga, ofta inbillade konkurrensen. Nu är man på många ställen i dessa länder i färd med att taga upp dem igen, därför att man icke kan undvara dem och därför att de äro så utmärkta konkurrenter på samma gång som hjälpare till järnvägarna.

Denna konkurrens med Strömsholms kanal från järnvägarnes sida har staten hufvudsakligen på sitt samvete. Den har koncessionerat järnvägar på sådana villkor, att den icke vid taxebestämmelser, hvilka staten haft i sin hand, sett upp eller haft intresse för kanalen. Likaså har vid fastställandet af bestämmelser för järnvägsbroar etc. kanalens intressen icke tillvaratagits, såsom de bort. Att icke nu understödja och öfvertaga denna kanal att bevaras för framtiden och efterkommande, det bästa medel som finns att sätta den blifvande industrien i besittning af det billigaste nutida samfärdsmedel, och att icke hjälpa den svagare konkurrenten mot den större och starkare, vore ett stort fel, som säkerligen trots all den sakkunskap, som den siste talaren påstått funnits inom statsutskottet, skulle väcka en ofantlig förvåning, snart sagdt

anses som en skandal — åtminstone bland teknikens män — om man skulle få bevittna något sådant i ett annat land.

Statsutskottet har, som vi veta, i alla tider så långt jag minns tillbaka, haft motvilja mot vattenvägar och den har tagit sig uttryck icke endast i ett försiktigt afstyrkande af vattenbyggnaderna, utan nästan i en fientlighet eller skräck för vatten, som jag hoppas icke måtte smitta kammaren. På den grund anser jag, att Första Kammaren skulle göra sig väl förtjänt om fäderneslandet och dessa gamla bergslagsbygder, om kammaren nu ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag och försäkra sig om denna kanal. Jag vill icke påstå, att kanalen på något vis är tidsenlig, ty vore den det, skulle den icke löpa så stor fara att konkurreras ihjäl. Men äfven om så vore förhållandet, hjälper det icke, i fall järnvägarna äro eniga och hafva tillräckligt stark rygg att under några år med tariffkrig klämma ihjäl den. Man bör här i första rummet taga hänsyn till statens intressen och till att orten icke må komma att lida. Så obetydlig styrka kanalen än besitter att bära upp konkurrensen, är den dock sådan, att den håller ned dessa järnvägars frakttaxor på ett hälsosamt vis. Vi hafva icke reda på i vårt land hvad enskilda intressen i järnvägar och kanaler verkligen kunna utöfva för förkrossande inflytande på landets industri. Om icke staten är ägare till en stor del af landets samfärdsmedel, blir denna industri snart betungad och utplundrad af trusterna. Staten måste därför både beträffande järnvägar och kanaler skaffa sig så mycket i sin hand, att man kan reglera fraktsatserna till det allmännas bästa, ty detta tillgodoses icke så lätt, om det beror ensamt af aktieägare, som kanske bo i Frankrike eller London. Våra fäder ha under tunga tider offrat 2 millioner kronor statsanslag på kanalen. Är det då en sparsamhet, värdig statsutskottet och oss, att nu bortkasta dessa offer och det verk, det dyrbara statsintresse, som därmed vanns och tills nu bevarats?!

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Åkerhielm: Jag får bekänna, att det var med någon förvåning, jag tog kännedom om detta statsutskottets utlåtande, ty efter att hafva tagit del af handlingarna i ärendet, föreföll det mig vara en ganska klar sak, att staten borde inköpa kanalen.

Utskottets invändningar gå i främsta rummet ut på att affären skulle vara dålig. Det är inom parentes sagdt ganska egendomligt, att en talare, som uppträdde å utskottets vägnar, förklarade, att affären är dålig och att staten icke bör göra den, men i samma andedrag sade han, att bolaget gärna kan hafva kvar affären, ty den var ganska god. Jag vet nu icke, hvilkendera åsikten han finner bäst ägnad att motivera hans ståndpunkt.

Om man nu ser på hvad staten här verkligen öfvertager, så är

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

det, såvidt jag kan förstå, oafsedt själfva kanalleden, tillgångar som uppgå till icke endast en half utan nästan en hel million. Staten öfvertager nämligen värdepapper till omkring 318,000 kronor, inventarier, redskap och materialier till 56,500 kronor, tre stycken egendomar taxeringsvärderade till något öfver 100,000 kronor samt Borgå lastageplats, hamn och bro till ett bokfördt värde af omkring 58,000 kronor, och så slutligen en del vattenfall, hvilkas värde icke kan så bestämdt angifvas, men som af sakkunnige uppskattas till 4 à 500,000 kronor. Detta gör ungefär en miljon kronor. Kanalen kommer därtill, och den är tio mil lång samt försedd med diverse byggnader. Således kan man icke gärna antaga, att det pris, som staten här skulle betala eller omkring 410,000 kronor, icke skulle komma att motsvaras af hvad man köper.

Sedan hänför statsutskottet sig till en af värderingsmän gjord beräkning af inkomsten, enligt hvilken kanalen skulle lämna en behållning, motsvarande 4 procent ränta på inköpssumman och därutöfver ett belopp af omkring 5,700 kronor. Nu säger man från utskottets sida, att man icke kan fästa afseende vid denna kalkyl, ty det är uppenbart, att om staten köper kanalen, utgifterna skola bli mycket större; då blir det både större administrationskostnader och större fordringar på statens sätt att sköta kanalen, allt med den påföljd, att utgifterna bli högst väsentligt ökade och inkomsterna icke tillräckliga att täcka utgifterna.

Jag tror, att det är att måla spöken på väggen och föreställer mig, att staten nog har lika stora möjligheter som enskilda personer att begränsa sina kostnader. Och man har för öfrigt icke alls tagit hänsyn till, att i statens hand kanalen borde kunna gifva åtskilligt bättre inkomst än för närvarande, ty jag förmodar, att staten icke skulle låta de enskilda järnvägarna behandla staten på det sätt, hvarpå de nu tillåtits att behandla kanalbolaget.

Sålunda kan man säga, att om man betraktar affären från kapitalsynpunkt, den otvifvelaktigt är förmånlig. Från inkomsts- och utgiftssynpunkt bör icke tvifvel finnas om, att den, rätt skött, icke endast skall betäcka utgifterna och räntorna på köpeskillingen utan äfven kunna medgifva afsättning af medel, erforderliga för att kunna göra dessa förbättringar på kanalen, som äro beräknade till 120,000 kronor.

Nu är här visserligen också sagdt, att staten icke kan nöja sig med en sådan där mera tarflig kanal, utan kommer den i statens hand, skola miljoner nedläggas på att göra den till en alldeles utmärkt kommunikationsled, sådan som kan anstå staten. Detta resonemang kan jag icke förstå. Staten bör naturligtvis icke lägga ned större värden på kanalen, än det finns anledning antaga, att den kan få ränta på, och jag förmodar, att om staten vill göra så stora utlägg, som det förespeglas, måste man ju i alla fall därom vända sig till Riksdagen. Jag tror icke, att Riks-

dagen då skulle bli så släpphändt, att den utan vidare beviljade dessa miljoner, som man nu vill skrämma oss med.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

Nu är det emellertid ett skäl, som efter mitt förmenande starkare än alla de andra talar för att staten bör köpa kanalen. Det är nämligen den omständigheten, att staten tillstånd en sådan behandling af kanalbolaget, att möjligheten för bolaget att med fördel sköta affären blifvit högst väsentligt reducerad. Staten har själf anlagt och tillåtit anläggning af flera järnvägar utmed och i närheten af kanalen med den påföljd, att trafiken gått ifrån denna till järnvägarna. Nu säger den ärade talaren från statsutskottet: det är ingenting att fästa sig vid, ty skulle man af sådana skäl köpa denna kanal, finge man köpa en mängd andra kanaler. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på, att ingen kanal finnes i landet, som blifvit så behandlad som denna, i alla händelser ingen kanal af samma betydelse som Strömsholms kanal. Vidare har staten, när koncession å enskilda järnvägar medgifvits, icke i tillbörlig mån skyddat kanalbolaget, icke ens i de fall, då detta uppenbarligen bort skyddas. Staten har tillåtit brobyggnader af den beskaffenhet, att de äro omöjliga att passera för fartyg utan att öppnas. Fartygen hafva därför fått ligga i timtal och vänta för järnvägstrafikens skull, hvilket naturligtvis först och främst gör, att all trafik i allmänhet blir mindre god men därjämte, att den persontrafik, som förut fanns på kanalen, öfvertagits af järnvägarna.

Man har till och med gått så långt, att järnvägarna fått använda dessa broar till växling. Det kan ju icke undvikas, att dessa broar, såsom de äro anlagda, hållas stängda, när tågen passera, men nu få broarna äfven användas för växling, och detta måste anses vara mycket egendomligt.

Slutligen tillåter Kungl. Maj:t ett förhållande fortgå, hvilket jag måste beteckna såsom rent af illojal konkurrens, nämligen att järnvägsbolagen få under den tid, som trafik på kanalen är i gång, sätta ned sina frakter till hvilket belopp de vilja, och det göra de med ett sådant resultat, att det blir så godt som omöjligt för kanalen att konkurrera med järnvägarna. Men när kanaltrafiken blifvit slut för året, höja järnvägarna åter sina taxor.

Det är genom nu angifna förhållanden — genom dessa om jag så får säga underlåtenhetssynder från statens sida — som kanalbolaget blifvit försatt i den dåliga ställning, det för närvarande befinner sig i. Jag måste anse bolagets närvarande ställning vara dålig, då det är omöjligt för aktieägarne att få ränta på sina penningar. Det vore därför efter mitt förmenande en lojal åtgärd från statens sida, om den köpte kanalen.

En talare har åberopat sig på den stora sakkunskap, som funnits på afdelningen i denna fråga. Jag förstår mycket väl, på hvem han i detta afseende syftade, men om det icke är för mig oriktigt uppgifvet, har just denna person i utskottet yttrat

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*
(Forts.)

sig för att staten skulle inköpa kanalen. Om han sedermera påvisar, hvilka åtgärder enligt hans uppfattning eventuellt borde vidtagas med kanalen och då anser, att kanalen borde byggas om och göras bättre, är det ingenting, som borde inverka på utskottets afgörande i själfva köpefrågan. När man till och med går så långt som den åsyftade talaren, att man förutsätter, att staten skulle köpa de båtar, som trafikera kanalen, kommer man in på orimligheternas område.

Jag är för min del öfvertygad, att staten icke gör någon dålig affär genom att köpa kanalen, och att detta köp till följd af de förhållanden, som inträdt, borde vara en skyldighet för staten.

Jag ber därför för min del att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag skall be att få säga ett par ord till försvar för utskottets här så hårdt angripna utlåtande.

Det har sagts från mer än ett håll, att statsutskottet behandlat hela detta ärende ytterst ytligt. Det framgår, säger man, af detta betänkande. Jag ber få protestera mot ett sådant yttrande. På afdelningen ha vi verkligen ganska mycket funderat öfver denna sak, och det är, såsom grefve Taube anförde, riktigt, att vi till afdelningens förfogande hade en af de bästa auktoriteter i detta afseende, som finnas, en medlem af denna kammare.

Nu har den siste ärade talaren sagt, att han vet, att denne auktoritet var *för* inköpet. Det kan ju hända, att han yttrade sig för detsamma, jag minns blott, att han talade ganska mycket om hela saken. Han framlade både olägenheterna och de goda sidorna i fråga om köpet. I alla fall har den omständigheten, att vi hört honom och haft hans sakkunskap till vårt förfogande, gjort, att vi tämligen grundligt kunnat sätta oss in i frågan.

Herr Lars Berg har här talat om, att statsutskottet af gammalt skulle ha motvilja mot vattenvägarna. Han gick därvid så långt, att han ansåg, att statsutskottet, såsom orden föllo: »skulle lida af någon sorts vattuskräck». Jag förstår icke detta. Jag har aldrig märkt det under den tid, jag varit i statsutskottet. Jag tror, att herr Lars Berg skall, om han tänker på det sätt, hvarpå vi behandlat den stora frågan om inköp af Göta älf, hvilken fråga Riksdagen nyss gaf sitt erkännande åt, skall taga tillbaka sitt yttrande om statsutskottets ovilja mot vattenvägarna.

Nu säger civilministern, att detta är en affär, som mycket väl kan göras, ty det är visserligen sant, att kanalen icke burit sig vidare bra för bolaget på sin tid, men, säger han, staten har så mycket mer kraft och förmåga att stå emot konkurrensen med de enskilda järnvägarne. Det är väl civilministerns icke tydligt uttalade mening, att han, så snart staten blefve ägare af kanalen,

skulle fara hårdhänt med de enskilda järnvägarnes taxor. Han skulle kanske då som representant för staten hindra dessa järnvägar att sätta ned sina fraktafgifter. Ja, det är ju möjligt, att han skulle kunna göra det, men en dylik åtgärd innebär något, som hittills aldrig gjorts förut, och är det sant, såsom herr statsrådet säger, att han kan göra det, så förvånar det mig verkligen, att icke statsrådet eller hans företrädare i ämbetet förut tänkt på den saken, så att de redan förut kunnat hindra det där, som nyss kallades för illojal konkurrens från enskilda järnvägars sida mot denna statsunderstödda Strömsholms kanal.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.
(Forts.)*

Men det kan tagas för gifvet, att det finns andra och ganska starkt drifvande skäl, som göra, att ett statsråd tvekar att slå in på en sådan väg. Ty jag undrar, om icke förhållandena äro sådana, att staten såsom ägare af statsjärnvägarna förfar på ungefär precis samma sätt i sin konkurrens med Göta kanal? Den saken har jag åtminstone ganska bestämdt hört uppgifvas.

Nu har man här velat bagatellisera statsutskottets fruktan för de stora utgifter, som skulle bli en följd af att staten inköpte kanalen. Det säges, att det vore märkvärdigt, om icke staten skulle ha rygg att stå emot de pretentioner, som komma att framföras af trafikanter, tjänstemän med flera. Ja, det där låter ju mycket bra, men tänk, mina herrar, på de sista årens riksdagshistoria, och jag tror, att herrarne skola gifva statsutskottet rätt i att staten icke har så god rygg härvidlag. Den erfarenheten ha vi nog fått göra.

Nu sade herr Lars Berg, att det är icke värdt att tala om hvad det skulle komma att kosta, därest staten måste bygga om kanalen. Men herr Berg var verkligen så uppriktig, att han gick med på, att om staten blir ägare af kanalen, blir en ombyggnad nödvändig. Han erkände, att kanalen var gammal och otidsenlig. Men när från en af de förnämsta ifranne för ett statsinköp sådana uttalanden så bestämdt komma, att kanalen måste byggas om, därest staten får den, så har ju i alla fall statsutskottet fått rätt i sitt påstående, att högst betydande utgifter blifva följden af detta inköp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Anderson, Albert: Det är otvifvelaktigt, att den vattenväg, hvarom här är fråga, har öfvat och öfvar ett ganska stort inflytande på de orter, den genomlöper. Inom dessa orter finns det ett stort antal bruksegendomar och fabriksanläggningar. Industrien är där mycket betydande och den behöfver följaktligen medel, som underlätta afsättningen. Såsom ett sådant har denna kanalled tjänat. Nu ha på senare tider flera järnvägar äfven uppträdt som konkurrenser, och det kan ju i själfva verket icke vara annat än fördelaktigt för industrien. Men en järnvägstrafik

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

faller sig alltid, isynnerhet för tyngre effekter, dyrare än en trafik medelst båt på vattendrag.

Om nu denna gamla kanal- och trafikled skulle komma att försvinna, komme detta att efter min öfvertygelse verka mycket skadligt för industrien i de orter, kanalen passerar. Gentemot statsutskottets åsikt i detta ärende vill jag ställa den uppfattning, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalat, därvid denna styrelse tillstyrkt inköpet och framhållit, att detta skulle vara ändamålsenligt. Man kan väl icke neka till, att äfven inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen existerar sakkunskap. Där torde finnas lika mycken sakkunskap som hos själfva statsutskottet.

Man har i den propositionen bifogade redogörelsen sett, huru kanalbolagets rättigheter blifvit för nära trädde genom en järnvägs åtgöranden vid byggande af broar, hvarigenom trafiken på kanalen stängts, så att den endast en del af dygnet kunnat uppehållas.

Nu säger man måhända, att kanalen har så små dimensioner, att de båtar, som trafikera densamma, icke kunna föra tillräckligt med fraktgods. Men då vill jag nämna, att de båtar, som befara kanalen, kunna frakta gods, vägande ända upp till 80 ton, och detta är väl ungefär lika mycket som ett vanligt bantåg i mellersta delen af landet kan transportera. Det är således icke så liten trafik, som genom kanalen kan ombesörjas.

Af utredningen framgår i öfrigt, att staten skulle kunna påräkna 4 proc. på köpeskillingen. Vidare har det af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betonats, att staten sannolikt skulle genom ytterligare utnyttjande af vattenkraften kunna framdeles förvärfva sig ökade inkomster genom att använda kraften för industriella ändamål. Jag kan då icke finna annat, än att det är både rätt och billigt, att staten inköper kanalen, ej heller kan jag inse, att det kan bli någon för staten dålig affär. Viktigt är, att kanalen icke försvinner, ty för de orter, den genomgår, utgör den fortfarande en mycket viktig trafikled.

Jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Berg, Lars: Med anledning af det sista yttrandet af den ärade afdelningsordföranden i statsutskottet vill jag erinra honom om, att jag icke påstått, att kanalen skulle behöfva ombyggas eller att, om staten blefve ägare däraf, staten skulle nödgas gå i författning om att bygga om kanalen, utan jag sade, att när behof här uppstår att få en tidsenlig kanal, framtvingar en sådan sig själf. Då bör det vara staten synnerligt kärt, det bör vara statens synnerliga glädje liksom dess plikt, att vare sig den är ägare af kanalen eller icke, om så behöfves, underlätta arbetet för dess ombyggnad till en tidsenlig kanal. Staten har gjort så med anläggningen af alla järnvägar och alla senare

tiders landsvägar, som vi hafva, och staten bygger ju äfven egna banor, och befördrar därmed det helas väl.

Hvad angår det, som jag nämnde om statsutskottets ovilja eller, rent af dess fiendtlighet emot vattenvägarne, så hör den saken egentligen icke hit, men det gäller i alla fall något så viktigt för staten, att när jag här oförmodadt, ja, onödigt kommit att säga denna oförblommerade sanning, och när den blifvit bestridd, torde herrarne tillåta, att jag nämner ett par, tre exempel, som bevisa sanningen i denna fråga.

Jag vill då till en början icke gå längre tillbaka än till den tidpunkt, som omnämnes på sidorna 8 och 9 i detta betänkande. Där refereras mycket noga den framställning, som jag såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens chef gjorde till Kungl. Maj:t om att här i landet införa och möjliggöra en klok och tekniskt riktig kanal- och vattenvägsolitik. Statsutskottet ställde sig, då frågan af Kungl. Maj:t förelades Riksdagen år 1900, afvisande och lyckades äfven förmå Riksdagen att afslå Kungl. Maj:ts begäran om anslag. Men den motivering, som föregick utskottets hemställan, innehöll mycket vackra omdömen om kanaler och vattenvägar, hvilka omdömen dock stå i den skarpaste strid mot statsutskottets afslagsyrkande såväl å den då begärda utredningen som nu å Strömsholms kanals inköp. Utskottets ovänlighet mot vattenvägarne har således betydligt växt, åtminstone om man får se på ordens form, ehuru kanske icke i sak, ty båda gångerna förordade utskottet afslag.

Riksdagen yttrade nämligen i skrifvelse af den 7 maj 1900 — såsom jag skulle tro, i enlighet med statsutskottets förslag, att »frågan om utvidgning och förbättring af de inre vattenvägarne i vårt land otvifvelaktigt vore af den betydelse, att det måste anses önskvärdt, att genom statens försorg åtgärder vidtoges för vinnande af den närmare utredning, som erfordrades». Men Riksdagen tillägger därefter, att eftersom icke utredningen angående det alternativa förslaget till Trollhätte kanals ombyggnad ännu var färdig, vore lämpligast att vänta, tills detta skett, och se tiden au, helst Kungl. Maj:t dessutom har medel att under hand låta verkställa möjligen behöflig undersökning å någon viss kanalled och Kungl. Maj:t icke torde underlåta att vidtaga de åtgärder för en sådan undersökning, som kunde anses af omständigheterna påkallade.

Fem år senare eller 1905 utförde statsutskottet det så kallade »stora attentatet mot de inre vattenvägarne förbättring» i vårt land, då utskottet under formen af ett yrkande på nedsättning af det af Kungl. Maj:t begärda anslaget till en bro öfver Göta älf vid Göteborg för statsbanan Göteborg—Skee, för att minska segeldjupet i svängbrons öppning från det af Kungl. Maj:t föreslagna 6 till 4 m., i verkligheten själf väckte och sökte genomföra en icke af någon motionerad fråga om djupet i Trollhätte

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

(Forts.)

kanal i under debatten angifvet syfte att förhindra denna kanals ombyggnad till större djup än 4 m., ehuru förslaget med ritningar och utredningar härom icke framlagts för Riksdagen och i afseende på valet af alternativ icke utredts. Utskottets ordförande och hans adjutanter försäkrade då också öppet i debatten, att yrkandet på nedsättning i järnvägsanslaget, som framstälts i afsikt att få kanalfrågan afgjord, »ingalunda stödt sig på lösa boliner eller förmodanden» utan på införskaffade utredningar genom sakkunnige angående hela kanalfrågan och på en grundlig pröfning däraf, som visat, »att en 4 meters kanal är fullkomligt tillräcklig för långliga tider». Det vore därför bäst att »knäcka» frågan om hvad djup våra kanaler skola hafva, »ty hur länge skall denna fråga spöka? Och hur länge »skall Riksdagen vara färdig att städe anordna hvilka orimliga belopp som helst för byggande af broar öfver vattendrag, för att möjliggöra, att ett opraktiskt kanalförslag skall kunna genomföras i framtiden?»

»Genom att nu besluta segeldjupet till 4 m. skulle kanalfrågan föras ett stort steg till sitt mål», ty därigenom blefve den »förd i sådan riktning, att det har sig mycket svårt att komma fram med något annat förslag till förestående ombyggnad af Trollhätte kanal än till 4 m. djup».

Visserligen lyckades vi sakkunnige förmå denna kammare att afslå detta verkliga attentat mot den viktigaste kanalled, som riket någonsin har haft eller kan få, emedan det är ett synnerligt naturens under, att man för så ringa kostnader kan sätta Sveriges största och Europas näst största inhaf i förbindelse med världshafvet. Det lyckades således icke att få denna kammare med på detta attentat. Men som vid frågan var vidhängd en anslagsnedsättning på 195,000 kr. till nämnda bro, kom det till gemensam votering, och i denna segrade planen att försöka stänga af kanalen och omöjliggöra dess tidsenliga dimensioner. Detta är ett af de mera talande bevisen för sanningen af mitt yttrande om statsutskottet.

Sedan kan man äfven använda det af afdelningens ordförande själf anförda exemplet, att vi ju köpte Trollhätte kanal. Ja, men med det förhåller det sig i verkligheten så, att vi visserligen köpte Trollhättan, utgafvo dessa många miljoner i främsta rummet för att möjliggöra Trollhätte kanals ombyggnad, men huru blef resultatet? Jo, förra året framlades i min frånvaro för Riksdagen förslag om att stryka ett streck öfver det på Kungl. Maj:ts befallning utarbetade kanalförslaget, utan att detta ens då framlades för Riksdagen eller på annat sätt skulle få synas. Miljoner hade härför anslagits för inköp af mark och vatten, men nu var det endast fråga om att verkställa byggnader för en kraftstation och ordna sig för vattnets utnyttjande, och då tog man icke hänsyn till kanalförslaget längre, utan använde den

härför köpta marken till tilloppskanaler och byggnader för en kraftstation så, att man enligt uppfattningen hos kanalförslagets författare omöjliggjorde och förstörde detta kanalförslag.

*Ifrågasatt
förvärfvande
åt staten af
Strömsholms
kanal m. m.*

Slutligen förekommer i dag utskottets afstyrkande på inköpet, räddningen af Strömsholms kanal. Behöfves mera vittnesbörd?

(Forts.)

Jag skall icke säga mera. Jag står vid mina ord, yttrade i sanningens och fäderneslandets intresse, att statsutskottet icke varit sympatiskt eller vänligt, då det behandlat frågan om våra inre segelleder, men jag hoppas, att statsutskottet icke alltför länge skall fortsätta med att stå våra kanaler emot. Andra tider, andra seder, kanske äfven andra män.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 188, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—58;

Nej—42.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 26 och 27 innevarande maj bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 182, med förslag till lönereglering för tjänsteinnehafvare vid riksgäldskontoret, Riksdagens bibliotek och Riksdagens hus, samt

n:o 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af viss del af den så kallade Djurgårdsfonden för utförande af byggnads- och reparationsarbeten vid Haga och Ulriksdals slott,

biföll kammaren, hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Angående konvention med Norge om skiljedom rörande Grisbådarne m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 27 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 184, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af en konvention med Norge om hänskjutande till skiljedom af frågan om viss del af sjögränsen mellan Sverige och detta rike.

I en till Riksdagen den 27 mars 1908 aflåten proposition (n:o 130) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt protokoll öfver ett blandadt utrikes- och civildepartementsärende för samma dag, föreslagit Riksdagen att lämna sitt samtycke till den vid berörda protokoll fogade konvention om hänskjutande till skiljedom af frågan om viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

Utskottet hade i förevarande utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade reservationer afgifvits af herr *A. T. Odelberg*, friherre *J. T. Gripenstedt*, greve *C. O. Taube*, friherre *C. H. Falkenberg* samt herrar *Aaby Ericson*, *C. J. Ödman* och *C. H. Wallentin*, utan framläggande af sin åsikt, äfvensom

af herrar *H. R. Törneblad*, *E. Hammarlund*, *K. Starbäck* och *J. T. Larsson* mot vissa delar af motiveringen.

Friherre Gripenstedt: Det är mycket sällan, jag yttrar mig utan att komma till något yrkande. Jag skulle i dag ej heller begärt ordet, såvida icke denna fråga varit behandlad på statsutskottets första utgiftsafdelning. Vid den ingående behandling, som afdelningen ägnat denna gränsregleringsfråga, har jag haft tillfälle konstatera, huru besynnerligt skött den varit ända från dess början 1897. Jag skall dock icke inlåta mig på någon detaljerad kritik öfver förfarandet ända sedan dess, då 1904 års Riksdag ju i någon mån gjorde sig delaktig i det skedda genom att gå in på regeringspropositionen om skiljedom, ehuru i något modifierad form mot den föreslagna.

Riksdagens medgifvande ledde emellertid ej till någon påföljd, enär norrmännen ej accepterade ändringen.

Man skulle nu kunnat hoppas, att frågan varit slutbehand-

lad och alla ohemula anspråk på, som det synes mig, oomtvistliga svenska vattenområden blifvit afvisade. Ännu mer anledning att antaga detta skulle man haft efter unionsupplösningen 1905, då den undfallenhetspolitik gentemot Norge, som under unionstiden möjligen kunde förklaras, om också ej försvaras, icke längre hade samma skäl för sig som förut. Det förefaller därför svårfattligt, att den svenska regeringen 1906 icke, höfligt men bestämdt, afböjde de norska förslagen om frågans återupptagande.

Angående konvention med Norge om skiljedom rörande Grisbådarna m. m.
(Forts.)

Enligt urminnes häfd höra Grisbådarna ostridligt till *Bohuslän*, och om man icke lika lättvindigt som de svenska kommissarierna af 1907 behandlar 1661 års traktat, utan jämför traktaten med äldre kartor från 1600-talet, som utvisa gränsen mellan Bohuslän och Akershus län, torde man sannolikt komma till ett annat resultat, än kommissarierna beträffande Hejan.

Men om det än kan tvistas om Hejan och vattnet däromkring, så synes åtminstone Grisbådarna ostridigt tillhöra Sveriges territorium och icke böra hemfalla under skiljedom. Nu har emellertid icke desto mindre afslutats en konvention med Norge om skiljedom just beträffande Grisbådarna, och regeringen, som, framlägger konventionen färdig och klar, begär endast Riksdagens ratifikation.

Om endast konventionen skulle komma i betraktande, skulle jag utan tvekan yrka afslag på den kungl. propositionen, så mycket mer som jag skulle kunna göra åtskilliga detaljanmärkingar mot artiklarna 2, 4 och 5. Men det har tillkommit ett ytterligare moment i denna fråga, nämligen att regeringen gjort propositionens antagande till kabinettsfråga.

Motivet till regeringens handlingssätt är svårt att till fullo förstå, men det får väl antagas bero på, att regeringen vill upprätthålla och stärka sin prestige och sin handlingsfrihet i sina förbindelser till utlandet. För min del kan jag knappast inse, att regeringens prestige verkligen skulle lida genom att skiljedomsförslaget förfölle, men då jag ingalunda vill, att regeringen, som hyser en motsatt uppfattning, skall löpa någon fara att se sin ställning i någon mån försvagad, *allra minst utåt*, måste jag i stället för att yrka afslag inskränka mig till ett beklagande af att regeringen, som eljest, såvidt det kan synas, icke utan framgång tillvaratagit våra internationella intressen, har inlåtit sig på denna skiljedomsaffär.

Då nu regeringen så gjort och satt in hela sin kraft på propositionens antagande, måste också regeringen öfvertaga hela ansvaret för konventionen.

Jag har intet yrkande att göra.

Häruti instämde grefve *Taube* och friherre *Falkenberg*.

Första Kammarans Prot. 1908. N:o 63.

Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bådarne m. m.
(Forts.)

Herr Ericsson: Då jag varit reservant inom utskottet i denna fråga, ber jag att med några ord få angifva skälen för min ståndpunkt.

Jag ber då först att få säga, att det påståendet, som varit synligt i dagspressen, eller att oppositionen emot den föreliggande kungl. propositionen skulle äga något samband med animositet mot regeringen på grund af dess uppträdande under föregående års riksdag i rösträttsfrågan, enligt hvad jag vet, *saknar allt spår till grund.*

Nej, frågan i och för sig själf och det sätt, hvarpå den blifvit behandlad, har nog inneburit ett tillräckligt stort frö till att åstadkomma det motstånd, som uppstått.

Kungl. Maj:t har hemställt om godkännande af en konvention med Norge angående hänskjutande till skiljedom af frågan om viss del af sjögränsen mellan Sverige och detta rike. Om själfva skiljedomsfrågan tror jag, att någon strid egentligen icke stått, ehuru många kanske med mindre god min accepterat förslaget. Men däremot har den konvention, som blifvit sluten mellan regeringarna i Stockholm och Kristiania, i sig inneburit sådana bestämmelser, att de hos många och hos mig mött gensaga samt en önskan, att denna konvention icke måtte komma att fastslås.

Området där nere i Bohuslän består, såsom vi af den föregående talaren hörde, dels af några undervattensskär, nämligen Grisbådarna med Sköttgrund, hvilka båda grund af alla, efter hvad jag funnit, betraktas såsom svenskt område, och dels af Hejaskären, hvilka kanske ansetts vara mera omtvistade, men hvarpå dock Sverige, *efter hvad senare års utredningar gifvit vid handen*, äger ganska talande anspråk. Nu äro emellertid genom konventionens artikel 2 Hejaskären undandragna skiljedomen — och förlorade för Sverige —.

Nu har man såväl inom Riksdagen som utom densamma, sagt, att det här gäller en så obetydlig sak, några skär och litet vatten där nere, hvarom man tvistar. »Icke kan det väl vara skäl att därför bråka!»

Ja, jag är dock viss på, att såväl regeringen som hvarje medlem i denna kammare ger mig rätt, då jag säger, att frågan om afståendet eller endast riskerande af den minsta del af ett område, som anses vara Sveriges, icke är någon *småsak*. Och vidare, mina herrar, vill jag säga, att det gäller icke en förmån, som skulle ingå till statsverket, utan det gäller inkomsten för en del fattiga fiskare därnere på bohuslänska kusten på Koster-skären, hvilken inkomst, hummerfisket vid Grisbådarna, i sin helhet uppskattas till omkring 20,000 kronor om året. Det är detta, som genom konventionens antagande delvis skulle kunna riskeras. Denna risk, i den mån den kan förefinnas, är för mig realskålet, hvarför jag icke velat vara med om ett bifall.

*Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bådarna m. m.*
(Forts.)

Vidare har man sagt, att opinionen i utlandet skulle stämmas emot oss här i Sverige, om vi icke följde Kungl. Maj:t i denna konvention, som blifvit afslutad. Jag får uttala, hvad jag hört sägas förut, nämligen att, jag tror att Sverige i allmänhet icke har förlorat i den allmänna opinionen, då det har visat kraft och själfständighet utan snarare då det visat eftergifvenhet. Och för öfrigt var det ju Norge, som år 1904 lät saken falla, men icke hörde man väl något klander därför.

Till sist ber jag få säga — jag har velat uttala det i denna kammare — att jag hyser den förhoppningen och den förvissningen, att, om från något håll det skulle framkomma något kraf på svenskt territorium, detsamma icke af hvilken regering, som än månne sitta vid Konungens rådsbord, må hänskjutas till skiljedom, utan att i stället svaret må blifva detta: Är det något I viljen hafva, så kommen och försöken taga det!

I det läge, hvori frågan nu kommit, har icke heller jag något yrkande att göra.

Herr Clason: Till hvad jag anført vid remissen af föreliggande kungl. proposition, skall jag be att här få lägga ytterligare ett par sakliga anmärkningar.

Om man i 1904 års handlingar, särskildt de för norska stortinget framlagda, granskar de norska anspråk, som i denna fråga framställts gent emot Sverige — de anspråk alltså, enligt hvilka den yttre gränslinjen skulle dragas söder om Grisebådarna — så finner man, att af 1897 års norska kommissarier såsom hufvudskäl för dessa norska anspråk anfördes, att de icke hyste tvifvel om att man »blott genom att draga gränsen» — d. v. s. kartans gränslinje — »vidare i rak linje» efter dess slutpunkt å 1661 års karta skulle följa, hvad 1661 års gränsreglering afsett. Med anledning häraf tillät jag mig vid remissen påpeka, att den ifrågavarande kartan vid öfriga skeden af 1897—1904 års gränsreglering alldeles icke från norsk sida tillerkänts bindande vitsord, utan tvärtom i flera hänseenden öfvergifvits. Den har i själfva verket af 1897 års norska kommissarier uttryckligen förklarats vara »i flera punkter mycket felaktig», särskildt hvad angår öars läge, och den har därför också, hvad angår dess sträckning från Svinesunds mynning till den hittills bestämda slutpunkten, den bekanta punkten XVIII, vid 1897 års reglering utbytts mot en serie sinsemellan vinkelböjda linjer, hvilka i stort sedt bilda en båglinje i alltmer västlig riktning, hvars naturliga fortsättning alltså vore en ytterligare, uppåtböjande kurva.

Dess fortsättande i rak linje är emellertid äfven af en annan grund alldeles ohållbart. Granskar man 1661 års karta med hänsyn till väderstrecken, sådana den å kartan uppritade kompassen angifver dem, finner man, att denna linje icke, såsom vid

*Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bådarne m. m.*

(Forts.)

första påseendet kan synas och såsom de norska kommissarierna tyckas hafva uppfattat den, har den riktning från nordost till sydväst, som skulle fordras för att med något spår af rimlighet en ytterligare fortsättning däraf i rak linje vore tänkbar, utan att den i stället är dragen nästan rakt i norr och söder, hvilket gör hvarje sådan fortsättning fullständigt orimlig. Gränskartans egen förutsättning måste tvärtom vara den, att från den nämnda linjens slutpunkt, hvilken å kartan befinner sig mellan Kosteröarnas hufvudland och Tistlarne, ett utsträckande af gränslinjen utåt hafvet måste ske genom en brytning med föregående sträckning i ganska stark vinkel.

Om sålunda redan kartan icke gifver något stöd åt de norska anspråken, utan fastmer är ägnad att jäfva dem, så är detta i än högre grad fallet med själfva texten i 1661 års gränsgreningstraktat, mellan hvilken och kartan, såsom jag ock anmärkte vid remissen, vissa skiljaktigheter förefinnas. Äfven åt denna sak hafva enligt min uppfattning 1897 års kommissarier icke ägnat tillbörlig uppmärksamhet. Traktatens uttryckliga ord att gränsen skall gå »ifrån Kosteröarna emellan Tistlarna, och emellan Kattholmen och Hvalöarne och in igenom Svinesundsfjorden, in uti Idefjorden» o. s. v. hafva de utan vidare tolkat så, som stode det, att gränsen skall gå »från en punkt midt emellan Kosteröarna och Tistlarna in emellan Kattholmen och Hvalöarna» o. s. v., — hvilket dock är något helt annat — och hafva härvid förmodligen velat stödja sig på kartan. Det är nu obestridligt, att här vissa svårigheter råda att förlika traktatens text med kartan, men det synes mig icke öfverensstämmande med sunda principer för tolkningen af historiska dokument, att lösa denna eventuella konflikt genom att utan vidare med kartan, som man eljest förklarar vara synnerligen felaktig, vilja kassera den uttryckliga ordalydelsen i en traktat, som, låt vara att den äfven hänvisar till kartan, dock å andra sidan jämväl förklarar, med hänsyn till den gräns, som »ord ifrån ord, ifrån ställe och till ställe» däri angifves mellan rikena, att det framdeles skall »fasteligen förblifva vid dessa upptecknade rämärken, skillnader och gränser, som härhos med sina namn och situationer finnas upptecknade och specificerade, nämligen: *ifrån Kosteröarna emellan Tistlarne, och*» etc., en traktat, hvars text därjämte i öfrigt vid sina gränsbestämningar synes utmärka sig för synnerlig precision i användningen af uttryckssätt och ortsbeteckningar. Kartans bristfällighet torde snarare inbjuda till att, om en oförenlig divergens föreläge, ge traktattexten vitsord mot kartan, icke tvärtom. Jag har emellertid icke anledning att nu närmare ingå på denna sak eller på hvad traktaten rimligtvis kan åsyfta med sina ord, att en gränslinje skall gå ej blott »mellan Kattholmen och Hvalöarna», utan ock »från Kosteröarna mellan Tistlarne»; jag an-

märker endast, *att* man vid tolkning af sistnämnda bestämmelse naturligtvis bör utgå icke från våra dagars noggrannare vetenskap om olika ögrupperns belägenhet eller benämning i hithörande skärgård, utan vid de föreställningar därom, som rådde då traktaten skrefs, *att* sådana begrepp som t. ex. »Kosteröarna» antagligen ej blott afse hufvudöarna, utan äfven kringliggande skär och holmar, samt *att* för frågans bedömande jämväl böra tagas i betraktande de upplysningar, som kunna erhållas om, hvad före 1661 års reglering sjögränsen mellan Bohuslän och Aggershus län ansågs gå.

Att traktattexten lika litet som kartan ger något stöd åt norska anspråk på en yttre gränslinje söder om Grisebådarne, är emellertid under alla förhållanden fullt klart, hvilket synt mig här böra betonas.

Herr Hammarström: Såsom denna fråga nu ligger, synes det mig icke tjäna till något att inlåta sig på det spørsmålet, som eljest skulle ligga nära till hands, huruvida icke i den föreliggande konventionen de svenska rättsanspråken inskränkts inom snäfvare gränser, än som varit önskligt och som kunde hafva varit påkalladt med hänsyn till det ändrade läge, hvori halföns bägge folk befinna sig till hvarandra efter år 1905. Jag skall, som sagdt, icke ingå på den frågan vidare. Jag skall inskränka mig till att med afseende å konventionens bestämmelser om tvistefrågans omfattning och de möjligheter, som i dessa bestämmelser lämnas till de svenska intressenas bevakande, erinra om och anhålla att få stryka under innebörden i 1904 års statsutskotts uttalande, då utskottet framhöll vikten af att vid affattningen af de påståenden, som från svensk sida komme att till den blifvande skiljedomstolen framställas, bestämd hänsyn toges till de utredningar och upplysningar, som i fråga om rätta sträckningen af gränslinjen framlagts af lotskaptenen i Göteborgs lotsfördelning, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohuslän samt af lotsstyrelsen. Af den kungl. propositionen finner man nu, att ytterligare undersökningar och utredningar ägt rum, och då torde det vara gifvet, att äfven till resultatens här af kommer att tagas vederbörlig hänsyn. Innevarande års statsutskott har ju också, i sitt här föreliggande utlåtande, betonat, att med kraft bör framhållas allt hvad som kan gifva stöd åt de berättigade anspråk, som från Sveriges sida kunna och böra framställas. För min del är jag fullt öfvertygad, att den nuvarande regeringen icke skall underlåta att ägna all möjlig omsorg åt, att dessa önskningsmål blifva vederbörligen tillgodosedda; och vid sådant förhållande anser jag, att det trots allt icke finnes anledning hysa farhågor för, att Kosteröboarnes på denna fråga beroende och därmed sammanknippade ekonomiska intressen skola löpa någon

Angående konvention med Norge om skiljedom rörande Grisebådarne m. m.
(Forts.)

*Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bådarne m. m.*

(Forts.)

större risk. Detta är naturligtvis en synpunkt, som jag, såsom representant för Göteborgs och Bohus län, måste fäste särskildt stort afseende vid.

Jag skulle kunna inskränka mig till detta uttalande, men med anledning af och i anslutning till en föregående talares yttrande skulle jag vilja tillägga, att jag hyser den förhoppning, att detta måtte vara sista liksom det är första gången, som frågan om Sveriges territoriella öfverhöghet öfver ett område, som i sekler varit svensk besittning, drages under skiljedom.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Det är ju ett obestriddligt, faktiskt förhållande, att Norge sedan länge gjort anspråk på det undervattensgrund, som kallas Grisbådarne. Detta förhållande medförde ju, såsom herrarne hafva sig bekant, att det tillsattes en gemensam undersökningskommission med kommissarier från hvardera landet, två från Sverige och två från Norge, och resultatet af deras undersökningar finnes ju också för Riksdagen tillgängligt, nämligen de två raka linjer, som dragits ut, en, den norska, strax söder om Grisbådarne och en annan, den svenska pretentionslinjen, strax norr om Grisbådarne. Öfver kommissariernas förslag hördes olika myndigheter. De äro nyss uppräknade af herr Hammarström. De yttrade sig öfver kommissariernas förslag och funno då, att de svenska kommissariernas linje gick litet för långt sydligt; den skulle nämligen icke gått strax norr om Grisbådarne, utan strax norr om Sköttegrundet, hvilket de ansågo höra tillsammans med Grisbådarne. På grund af hvad då förekommit, framlades en kungl. proposition till Riksdagen år 1904. Tvisteparkens storlek utvidgades uti den kungl. propositionen, på grund af nyss anförda yttranden af dessa myndigheter, så att den gjordes obegränsad. Skiljedomstolen hade rättighet att draga gränslinjen hvar som helst vid detta område, och det fanns icke några ytterlinjer, som begränsade denna tvistepark. Med anledning af detta yttrade statsutskottet vid 1904 års riksdag följande, som jag skall be att få läsa upp: »Det är enligt utskottets mening af synnerlig vikt, att det uppdrag, som varder öfverlämnadt till skiljedomstolen, blifver noggrannt begränsadt från de olika sidorna, så att det icke kan obehörigt vare sig inskränkas eller utvidgas». Flera talare i båda kamrarna yttrade sig i samma riktning och påpekade nödvändigheten eller önskvärdheten af att det omtvistade området icke fick vara obegränsadt, utan att en linje på den ena och en annan linje på den andra sidan skulle uppdragas, inom hvilka skiljemännen hade att hålla sig vid afgifvandet af skiljedomen. Nu vill jag här icke ingå på de saker, som förekommo vid frågans behandling i Riksdagen och som rörde skiljedomstolens sammansättning, ty den frågan föreligger ju egentligen icke nu eller den saknar åtminstone nu intresse. Men jag vill framhålla

det, att uti själfva sakförhållandet, d. v. s. uti själfva frågan om det omtvistade området, gick dock Riksdagen med på statsutskottets förslag vid 1904 års riksdag. För öfrigt framhölls det af alla talarne, åtminstone af de allra flesta talarne, som yttrade sig vid 1904 års riksdag, att denna fråga är liten och obetydlig.

Angående konvention med Norge om skiljedom rörande Grisbådarne m. m.
(Forts.)

En af de talare, som nyss yttrade sig, har fullkomligt rätt i, att denna sak kan vara liten och obetydlig för landet i dess helhet, men likväl hafva vi icke velat betrakta den såsom så obetydlig inom regeringen, ty det gäller likväl utkomsten af fisket för en del svenska undersåtar, nämligen fiskare på Kosteröarna. Därför hafva vi ingalunda tagit denna fråga lättvindigt, utan vi hafva låtit anordna fullständiga undersökningar af alla de kartor och handlingar, som finnas öfver denna trakt, och vi hafva i detta fall insamlat ett ganska stort material, fastän vi naturligtvis icke ansett det lämpligt att framlägga detta material för offentligheten.

Vidare hafva vi låtit anordna förhör på platsen med en mängd fiskare och lotsar. Resultatet häraf har varit, att vi kände oss stärkta i den uppfattningen, att såväl Grisbådarne som Sköttegrundet böra vara svenskt territorium, men på grund af hvad i frågan förut förekommit, på grund af den proposition, som afgafs till 1904 års Riksdag och Riksdagens med anledning däraf fattade beslut, på grund af att normmännen fortfarande anse sig kunna göra anspråk på grunden i fråga och vidhålla den uppfattningen, har regeringen icke ansett sig kunna underlåta att framlägga proposition till denna Riksdag, ty frågan måste, mina herrar, på ett eller annat sätt lösas. Då vi beslöto oss för att framlägga denna proposition, utgingo vi från hvad som jag tyckte var alldeles naturligt, nämligen att Riksdagen skulle hafva samma uppfattning år 1908 som år 1904. Och med anledning däraf hafva vi just fäst afseende vid hvad 1904 års statsutskott sade om begränsningen af tvisteområdet. Hvad som emellertid gör, att regeringen har ansett sig böra fästa så stor vikt vid denna fråga som den gjort, är icke blott önskan, att man skulle få detta tvisteämne ur världen, utan också den omständigheten, att vi ansett det vara af vikt, att både regering och Riksdag intoge samma ståndpunkt nu som år 1904.

Friherre Åkerhielm: Det kan enligt min mening icke förnekas, att, om man tager del af handlingarna i detta ärende, det sätt, hvarpå denna fråga alltigenom blifvit behandlad måste väcka missmod. Om man börjar med, när frågan företogs till behandling utaf de svenska och norska kommissarierna, så begicks ju då det stora felet att göra detta utan att hafva låtit frågan förut behörigen utredas och utan att hafva hört de myndigheter, som måste anses vara i frågan de mest sakkunniga. Resultatet blef också det, att de svenska kommissarierna framställde ett anspråk med afseende på gränsregleringen, som man väl nu måste

*Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bådarne m. m.*

(Forts.)

anse vara för Sverige i hög grad ofördelaktigt och icke öfverensstämmande med Sveriges verkliga rätt. Därigenom bragtes frågan redan från början på sned. Icke heller sedermera har, såvidt jag kunnat finna, under de förhandlingar, som förts officiellt, åtminstone icke under dem, som föregingo propositionen till 1904 års Riksdag, några framställningar från svensk sida gjorts, grundade på de upplysningar, som blifvit meddelade af vederbörande myndigheter. Det enda, man i detta afseende finner, är, att i ett sammansatt statsråd, som hölls den 15 maj 1904 uti Kristiania, de svenska ledamöterna af statsrådet yttrade, »att i flera i ärendet inkomna utlåtanden framställts förslag till gränslinjens bestämmande sålunda, att denna linje delvis komme att dragas ännu nordligare, än de svenska kommissarierna föreslagit.»

Nu skulle man ju kunnat hafva anledning att hoppas, att, när frågan nu åter togs upp på nytt, nya anspråk skulle framställts från svensk sida, men såvidt jag kunnat finna, har det icke skett. Det har näppeligen, såvida af den kungliga propositionen framgår, förts andra förhandlingar än om, huru ett skiljedomsaftal skulle komma till stånd. Det hade enligt min uppfattning varit riktigare, att man sökt att på underhandlingens väg drifva fram, hvad man ansåg vara Sveriges rätt, innan man inlät sig på frågan om skiljedomsaftal. Ty enligt min mening blir en skiljedom af den art, som nu är i fråga, nära nog ett lotteri, och man hade därför bort först om möjligt sökt klarera frågan genom öfverenskommelse eller med andra ord uttömt alla medel för att komma till en öfverenskommelse, innan man skred till ett skiljedomsaftal.

Om jag sedermera öfvergår till själfva skiljedomsaftalet, kunde efter min mening det vara åtskilligt att anmärka mot detta aftal. Särskildt har jag funnit den af hans excellens statsministern omnämnde artikeln 2 icke vara tillfredsställande, ehuru jag icke vill förneka, att ett visst fog för att begränsa området för skiljedomen, så som det gjorts, funnits uti det yttrande, som 1904 års Riksdag afgaf. Men för min del tror jag, att det varit lyckligare för frågans behandling, om man icke begränsat detta område, såsom nu skett uti det kungliga förslaget, hvilket har till följd, att alla anspråk, som Sverige ytterligare skulle kunnat göra, exempelvis på Hejan, äro undanskjutna.

Det finnes äfven andra bestämmelser i skiljedomsaftalet, som förefalla mig underliga. Jag skall emellertid icke vidare ingå därpå, än att beröra ett par bestämmelser. I artikeln 4 stadgas, att »intill utgången af tredje kalenderåret efter det, hvarunder skiljedomstolens slutliga beslut meddelas, må, oberoende af den gränslinje, som genom berörda beslut fastställs, fiske inom det område, som enligt art. 2 kan vara föremål för tvist, idkas af hvardera rikets undersåtar i samma omfattning som under femårsperioden 1901—05». Det är en rätt naturlig öfvergångsbestämmelse, men hvad jag icke kan förstå är, att i händelse det

omtvistade fiske-grundet skulle blifva tillerkändt Norge, så har Sverige i art. 5 tillförbundits att bibehålla det nuvarande utanför territorialgränsen utlagda fyrskeppet intill utgången af den i art. 4 nämnda tiden. D. v. s. om detta område fränkännes Sverige, skall Sverige dock under ett antal år underhålla ett fyrskepp, som det uppenbarligen åligger den makt att underhålla, hvilket fått området sig tillerkändt. Nu säges det i den kungl. propositionen, att det icke ansetts nödigt att stadga förpliktelse för det rike, som grundet kommer att tillhöra, att sörja för fyrbelysningen, då det påtagligen ligger i hvarje rikets intresse att härvidlag uppfylla sin skyldighet. Däri kan äfven jag instämma, men då kan jag icke se någon anledning, hvarför en annan stat skall öfvertaga skyldigheten härutinnan för ett visst antal år.

Angående konvention med Norge om skiljedom rörande Grisbådarne m. m.
(Forts.)

Såsom frågan nu ligger skall jag icke vidare inlåta mig på några detaljer, och skall ej heller, såsom jag helst skulle vilja göra, yrka afslag på den föreliggande propositionen, då i det läge, frågan nu blifvit bragt, ett sådant yrkande torde sakna all utsikt till framgång. Jag skall endast inskränka mig till att uttala den önskan, och jag vågar kanske också tillägga den förhoppning, att då det tyvärr, såvidt jag kunnat finna, icke skett förut, officiellt åtminstone, inför skiljedomstolen Sveriges berättigade intressen beträffande ifrågavarande gränssträckning må komma att i all möjlig utsträckning och med all kraft häfdas. I sin fulla utsträckning kan ju detta icke ske, sedan Kungl. Maj:t genom formuleringen af art. 2 i konventionen ställt Hejan utom området för skiljedomen, men, såsom statsutskottet anført, böra de skäl, som tala för, att äfven denna ö är att anse som svensk, åtminstone få göra sig gällande så långt, att därifrån kan hämtas ytterligare stöd för Sveriges anspråk i öfrigt.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Det är ett yttrande i den siste ärade talarens anförande, som icke kan få stå utan att med anledning af detsamma ett ord yttras från regeringsbanken. Han sade nämligen, att man borde hafva låtit förhandlingar föregå denna sak, innan man träffade detta aftal med Norge. Jag vill med anledning däraf upplysa honom om, att jag känner mig i viss grad förvånad öfver, att man kunnat tro, att sådana förhandlingar icke blifvit drifna förut. Det är alldeles gifvet, och, mina herrar, jag hoppas, att herrarne skola känna sig öfvertygade om, att regeringen har naturligtvis i denna sak gjort allt hvad den efter sin förmåga kunnat göra för att åstadkomma ett för Sverige så gynnsamt resultat som möjligt.

Jag har endast velat yttra detta, jämte det jag ber att få tillägga, att herrarne kunna vara öfvertygade om, att vi skola i regeringen efter måttet af vår förmåga försöka att få den för Sverige gynnsammaste lösning af frågan, som är möjlig.

Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bådarne m. m.

(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Jag är tacksam för den upplysning, som hans excellens statsministern lämnade, men jag beklagar, att det af honom omnämnda förhållandet, nämligen att förhandlingar i sak föregått skiljedomsaftalet, icke på något sätt blifvit omförmäldt i den kungl. propositionen.

Herr Wieselgren: Utan svårighet iakttages, att denna fråga har väckt stor förstämning inom svenska Riksdagen. Det är sant, såsom herr statsministern erinrade oss, att vi år 1904 allmänt voro ense om, att frågan var liten. Jag hörde till dem, som öppet bekände min uppfattning i detta stycke, och jag motiverade den därmed, att denna fråga i 250 år hade kunnat vänta på sin lösning. Det kunde icke en *stor* fråga hafva gjort. Frågan måste vara liten för att kunna så länge få bida på sin lösning, den vi då ansågo förestå. Men den förblef dock olöst. Sedan dess har en vida betydelsefullare och större fråga vunnit sin lösning. Unionen har nått sin upplösning — och detta, mina herrar, ställer denna lilla fråga i ett *annat* läge, än hvad den hade år 1904. Jag vill emellertid icke upptaga de anmärkningar, som här blifvit riktade mot frågans behandling. Det förefaller mig vara post festum. Men jag vill uttala min tacksamhet till den förste talaren, som angaf som skäl för sin hållning i dag i frågan, att han icke ville vidhålla sitt yrkande i statsutskottet, enär han icke ville åstadkomma någon ministärförändring. Jag tror, att det var ett ord, som borde sägas; annars skulle möjligen motivet för hans olika hållning hafva kunnat misstydas. Pressen har ju nämligen bragt oss den underrättelsen, att en man i mycket auktoritativ ställning i Norge manat det norska folket att lägga ett skarp-slipadt svärd i gränsen mellan Sverige och Norge. På grund af den märkvärdiga själfkänsla, som alltjämt i vårt grannland frodas, skulle man ju där kunna tänka sig, att denna fruktansvärda hotelse gjort ett sådant intryck på den svenska Riksdagen, att den icke vågade vidhålla i denna fråga den mening, som den förut varit böjd att omfatta. Jag tror emellertid icke, att vi få på annat sätt anse det där uttalandet stå i förbindelse med vårt beslut i dag, än att vi gärna medgifva, att det här gäller för oss att bestämma den plats, hvarpå det skarpslipade svärdet å denna del af gränsen bör läggas, och att göra det kunna vi ju icke ha något emot.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga, men de skäl, som hans excellens statsministern gjorde gällande till stöd för regeringens förslag, voro verkligen af beskaffenhet, att det är mig omöjligt att underlåta att framställa ett yrkande om afslag på utskottets hemställan. Jag väntade att få höra synnerligen starka skäl för Kungl. Maj:ts förslag, men

hvilka skäl var det, som framställdes? Ett berörde mig särskildt därför, att det var jag, som i viss mån medverkade till det beslut, som fattades af denna kammare år 1904. Hans excellens statsministern sade, att Kungl. Maj:t hade begränsat området för skiljedomstolens bestämmanderätt och att detta skett i öfverensstämmelse med statsutskottets hemställan år 1904, som ju måste anses vara af Riksdagen godkänd

Angående konvention med Norge om skiljedomstolens bestämmanderätt för skiljedomstolens hemställan år 1904, som ju måste anses vara af Riksdagen godkänd

(Forts.)

Emellertid, såvidt jag erinrar mig den begränsning, som då gjordes, låg denna i ett uttalande af statsutskottet, att när man hänsköte frågan till skiljedomstol, borde man begränsa området för skiljedomstolens pröfning, men det bestämdes icke, huru detta område skulle begränsas.

Svaghöten i den konvention, som här är gjord, är just, att man gjort en begränsning, som för de svenska intressena är skadlig. Det är tydligen en väsentligen annan sak.

Men, såvidt jag kan förstå, är hufvudanmärkningen mot denna öfverenskommelse icke själfva konventionens innehåll, utan att en öfverenskommelse om ett hänskjutande till skiljedomstol kommit i fråga.

Nu sade hans excellens statsministern, att hufvudskälet, hvarför regeringen lade så stor vikt vid att drifva igenom denna fråga, var, att hans excellens statsministern ville, förmodligen framför allt med afseende på utlandet, att Riksdagen och regeringen skulle visa sig stå på samma ståndpunkt nu som år 1904. Men mot anmärkningen mot detta förslag, att man öfver hufvud taget hänskjutit frågan till en skiljedomstol, kan man icke åberopa hvad som skedde år 1904. Man står alldeles gifvet nu icke på en annan ståndpunkt än år 1904, äfven om man skulle vägra att hänskjuta frågan till skiljedomstol, ty förhållandena hafva ändrats i det att unionen, såsom redan påpekats, numera upphört att existera. För närvarande är det två suveräna stater, som stå emot hvarandra. Då var det en union af tvenne med hvarandra förenade stater. För resten, äfven om det vore så, att vi nu öfvergäfvade den ståndpunkt, som regering och Riksdag tidigare intagit, är detta väl icke något så märkvärdigt, och icke tycker jag, att det skulle vara tillräcklig anledning till att sätta på oss en press, som vi vilja undvika, därför att åtminstone de flesta inom denna kammare sätta stort värde på den nuvarande regeringen. Ty vi hafva ju sett regeringen själf ändra ståndpunkt i viktiga frågor till och med under samma riksdag. Skulle det då böra anses så nedsättande för oss att i en fråga, som gäller utlandet och som gäller ett så viktigt svenskt intresse som vårt områdes integritet, vi, sedan vi fått bättre faktiska upplysningar och bättre insikter, lämna en ståndpunkt, med afseende på hvilken vi obestriddligen icke bundit oss? Jag kan för min del icke finna detta. För mig ligger saken så, att de skäl, som anförts till stöd för denna konvention, äro långt ifrån tillräckliga,

*Angående
konvention
med Norge
om skiljedom
rörande Gris-
bäddarne m. m.*

(Forts.)

och på grund däraf anser jag det vara min plikt att yrka afslag å utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därpå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af sammansatta stats- och bevillningsutskottets den 27 och 28 innevarande maj bordlagda memorial, n:o 19, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och bevillningsutskottets sekreterare, biföll kammaren, hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna lagutskottets den 27 och 28 i denna månad bordlagda memorial n:o 78, med för- anledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 72, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående upp- fostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 samt inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 och en i anledning af densamma inom Riksdagen afgifven motion.

Vid förnyad föredragning af andra särskilda utskottets den 27 och 28 innevarande månad bordlagda memorial, n:o 10, angående aflöning åt dess sekreterare och vaktmästare, biföll kam- maren, hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af första särskilda utskottets den 26 och 27 innevarande maj bordlagda memorial, n:o 9, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtanden n:is 1 och 2 med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 88, med förslag till lag om reglering af präster- skapets aflöning m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 84, med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels väckta motioner i ämnena, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Upplästes och godkändes Riksdagens första särskilda utskotts förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 190, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning m. m.;

n:o 191, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873;

n:o 192, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående mosaiska trosbekännares skyldigheter och rättigheter här i riket den 30 juni 1838;

n:o 193, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgille m. m.; samt

n:o 194, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld.

Upplästes och godkändes Riksdagens andra särskilda utskotts förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 195, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande af tuberkulossjukvårdsanstalter m. m. äfvensom vissa med föranledande af propositionen väckta motioner.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag.

På hemställen af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4.36 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.